

Strašný konec,

aneb:

Zlořečení matčino

z kořene vyvrací domy synů.

Historická povídka.

Sepsal

P. Jan Černohouz,
kaplan v Liboci.

(S obrázkem.)

V Praze 1870.

Nákladem kněhkupectví: Mikuláš & Knapp
v Karlíně.

Smrt Přemysla Otakara II., hrdinného krále českého.

I. Rozmařilost.

Adélo, Adélo, co pak zase děláš? Podívej se jen na malého Otakárka! Jak špatně, prašpatně jest ustrojen. Což nevíš, že Otakárek jest syn královský? A ta mašle jak jest zmuchlaná! Věru toť přespríliš! Tyť jsi velmi nedbalá.“

Tak plísnila královna Kunhuta komornou, jíž Otakárek svěřen byl.

Ubohá komorná! Co všecko musela zakoušeti pro malého mazánka! Pakli v nevadnoucí, v překrásné přírodě slunce jasnými, zlatými paprsky vše vyzývalo ven ze stísněného obydlí, vyzývalo k radosti, musela komorná zůstatí doma. Vždyť by se kralevič opálil. A běda jí, pakli ji někdy z nenadání na procházce zastíhl dešť. Miláček tu zmokl a snad se i zastudil.

Skusila-li komorná mnoho v létě, nastal jí pravý očistec v zimě. Tu byla neustále na očích nerozumné Kunhuty. Zaslepené matce se nic nelíbilo. Brzy utáhla miláčku malé karkulky a učinila mu prouhu na krčku. Brzy ho zase špatně

držela na rukou. Jak snadno mohl Otakárek zmrzačeti, zhrbatěti. Ubohá komorná nevěděla si již ani rady. Což ale, když Otakárek se dal do hlasitého nářku a pláče? Tu mohla Kunhuta z kůže vyletěti. Tak se rozdurdila. Nehezkými ba sprostými jmeny titulovala nevinnou chůvu. Chůva byla všeho příčinou. V zlosti nejednu vyhnala.

Není tudíž divu, že nižádná chůva ráda ku královně nešla. Mělať arcí výnosnou službu, ale kdo mohl vyhověti všem královniným rozmarům a vrtochům?

Již zase Kunhuta jednu vyhnala: Službu nastoupila jiná. Říkali jí Julie. Julie byla mezi všemi chůvami alespoň pro sebe nejchytřejší. Dělala všecko královně po vůli, ač věděla, že tím Otakárkovi uškodí. Nadržovala svévoli mazánkově. Dělala mu, čeho chtěl a žádal. Nikdy se nedal do pláče. Proto si ji královna Kunhuta oblíbila. Často se jí dostalo značných darů.

Časem navštívil Otakárka i otec král Václav I. Král Václav byl syn Přemysla Otakara I. Václav miloval velmi nádheru. Pitvořil se po Šalomounu. Sídlel v staroslavném Vyšehradě. Vyšehrad byl překrásně vybudován, přeskvostně okrášlen. Pokoje byly opravdu královsky upraveny. Na

podlaze rozprostíraly se drahocenné cizozemské koberce. Kam jsi se podíval, všechno se třpytilo, zářilo přehojným zlatem a stříbrem. Náčiny byly z ryzého zlata a stříbra. Oděv měl na sobě král nejdražší, nejvzácnější. Peněz si vážil málo. Rozhazoval jich jako plev. Přechasto opouštěl vlasti české. Jezdával zhusta do cizích ponejvíce německých krajín. Zde mezi cizinci promarňoval peněz, kterých mu nebozí poddaní v potu tváři vydělati museli. I na turnaje, při nichž se veřejně šlechticové potýkali, a na mnohá jiná veřejná vyrazení přemnoho vynaložil. Náruživě miloval i honbu. Mrzce hověl tělesným rozkošem. Jaký div, že marností a prostopášností zadlužil téměř všech statků, které patřily koruně české. Jsa ponejvíce mezi cizinci, opičil se po nich. Na útraty Čechův, jichž penězi plýtvál, zaváděl německé mravy, ano i německou řeč. Proto si velké lásky u Čechů, u poddaných nevyzískal.

O výchování svého syna Přemysla Otakara se pramálo staral. Kdo by tím se zabýval? A pak neměl k výchování pro samé kratochvíle, pro samé radovánky a hejření ani času. Jen někdy zavítal k synu. Dlouho se ale u něho nezdržel.

A tím již myslel, že dostál povinností svým otcovským.

Ponejvíce se o miláčka a mazánka starala královna Kunhuta a — chůva.

Chůva Julie, aby o přízeň mocné paní nepřišla, nadržovala ve všem Otakárkovi. Již počínal choditi. Jaká to radost pro matku Kunhutu. Již počínal i žvatlati. Jakou rozkoší překypovalo tu srdce matčino.

Pro Julii nastala tu práce mnohem obtížnější. Otakárek křičel: „Hi, hi!“ A Julie musela chtít nechtít po pokoji po čtyrech choditi. Otakárek si jí sedl na záda. Mnohdy Julii nemilosrdně zatáhl za vlasy. Julie by byla bolestí až vykřikla. Avšak tam na pohovce seděla královna Kunhuta. Chechtala se hlasitě nápadu a obratnosti mazánkové. Julii vstoupily bolesti až slze do očí. A přece se musela všemu jen usmívati.

„Puf, puf!“ volal Otakárek. Střelhbítě musela mu Julie přinést pušku. Střílel, střílel na Julii. Julie musela padnouti. Tak tomu chtěla královna. Musela zase utíkat. Otakárek ji honí. Již ji má, již ji tluče kolbou a tluče dosti značně, že Julie bolestí až zuby zatíná.

„Mnoho píf puf!“, velí mladý pán, Puška se odložila, Julie postavila dvě řad

dřevěných vojáků. Bubeník dává k boji znamení. Otakárek velí, křičí z plného hrdla: „Pif, puf!“ A tu se kácí vojínové na všechny strany. Otakárek se raduje, tleská rukama. Oči se mu září ohněm. Avšak málo mu padají vojínové. Proto jde na ně sám. Šlape po nich nohama, kazí vojáků, láme jim ruce, nohy, hlavy. A taková zpousta těší Otakárka nejvíce.

„Nyní již dost! miláčku můj,“ počala královna. „Pojď sem k matince, půjdeme do zahrady na procházku. Budeme si trhati květiny.“

„A nepůjdu!“ žvatlá malý mazánek. Ba uchopuje se i bičistě, běží na matinku. Šlehá ji a dupá nohama a břečtí.

Kunhuta místo co by potrestala malého nezdaru, konejšila ho: „Ne, ne, miláčku můj, nepůjdeme tedy nikam. Jen zůstaň zde a řekni čeho chceš? Jen mi neplač!“

„Chci hračky,“ břečtí miláček.

Julie přináší hraček veliké množství a staví je na podlahu. Tu rozložila vojsko, v němž se ovšem mnoho poraněných našlo. — Tu se zase mohutně vypínal starý hrad. Obehnán byl kolkolem zdí vysokou. Ba i voda ho obkličovala. U brány stála stráž. Na věži se leskly hodiny.

I hlásného bylo viděti, kterak s pavlanu pohlíží tam do dálí.

Dále postavila veliké město. Nesčíslné množství věží a věžiček vyčnívalo v něm. A kdo by mohl sčítati všechny domy, co byly v tom městě. Ba i nápisy na domech a čísla mohl's čísti. Z jednoho komína díval se čtveračivý kominíček a škádlil okolojdoucích, ceně na ně tam s hůry bílé zoubky. V jiné ulici šli v celých tlupách žáčkové do školy. Někteří měli učení pod pážím, někteří si ho nesli v taškách. Psíček líchotil se k jednomu pánu, jenž ho hladil.

Nedaleko byla zelená louka. Pásly se zde kravičky. Maloučké telátko spěchalo ku své matičce, prosíc ji o pokrm a nápoj. Hned u něho stála vážná červenka, přemýšlejíc, jakou asi chuť má bylina, kteréž právě pozřela. Zvoneček se jí skvěl na krku a dodával jí vážnosti. Mladý pastýř pískal si na pišťalu, které si právě z vrboví udělal. Stádo jeho bylo viděti: ovečky a beránky. Pospíchaly s místa na místo, protože se tak nejlépe napasou. Věrný pes ovčácký držel je v přísném pořádku. Pakli někdo ze stáda neuposlechl a se zatoulal, ba jen zatoulati chtěl, hned tu

byl Věroň a mocí přivedl ho k poslušnosti a pořádku.

Hned vedle strměly skály. Dole vyhledávaly mlsné kozy něco na jazýček. Na nejnebezpečnějších místech poskakovali kamzíci. Avšak ani zde nebyli jisti. Neohrožený lovec právě vystřelil a mrtva potácela se samička k zemi. — V temném zarostlém lese procházeli se zajíci, jeleni, srnky. V hustinách skrývaly se koroptve. I veverička čtveračivá poskakovala se stromku na stromek. Za stromem měřil myslivec na zajíčka, jenž nic zlého netušil a spokojeně trávy ohryzoval.

Za lesem rozprostírala se daleká a daleká rovina. Bylo právě v létě. Pokorně skláněly klasy bohatých a mnohými zrny naplněných hlav k zemi. Ženci si brousili srpy a kosy. Chutě počínali žeň.

Avšak co tam zádu se třpyti? Jest to široké moře. Žralokové vystrkují hlav, aby se kořistě uchopili. Ryby létací o překot vyskakují z moře. Na hladině pluje krásná loď. Podívej se jen, jak se plachty na silném stěžni nadýmají! Vzadu řídí kormidelník loď kormidlem. I párník se tu žene rychlostí velikou do vzdálených krajín.

Ani na hornictví se nezapomnělo. Hluboko pod zemí kopají havíři a vyvážejí

rudu, z níž se teprv zlato anebo stříbro vydobývá, ven na povrch země.

Tolik hraček rozličných a poučných měl Otakárek. A myslíte, že byl s nimi spokojen? Ba nebyl. Ustavičně volal: „To jest málo! Dejde mi jich více!“ A Kunhuta Otakárku vskutku ještě více hraček přikoupila. Nerozumná maminka! Měla si zapomenouti, že člověk tak málo potřebuje. Neměla nikdy zapomenout, že žádost lidská, pakli se jí poddáme, bývá nenasytná. Čím více člověk má, tím více chce míti. A při všem bohatství bývá nešťasten.

Jak blaze jest dítkám venkovským! Dítka venkovské spokojují se s velmi jednoduchými hračkami. Vezmou si střípky z roztlučených hrnků a skleniček. A hrajou si výborně. Střepiny vydávají za talířky, mísky, džbáněčky, hrnečky. Kupují a prodávají je. Z písku dělají si kašičku, z hlíny pekou chleba. Vedou obchod s pískovou moučkou. A je-li ubohé děcko samo, nemá-li společníků, vezme si třeba kousek dřeva a udělá si panenku. Tuto panenku chová, konejší, hejčká, klade na lůžko. A při tom jest čilé, zdravé, veselé. Nezávidí městským dítkám hraček sebe dražších.

Ač Kunhuta ve všem Otakárkovi povolovala, ač se s ním mazlila jako opice,

ač mu všeho dala, čeho se mu zachtělo; přece mazánek maminku opravdově nemiloval, neměl ji rád. Na tatinka si ani nepomněl. Neměl ho rád. Nikdy mu ničeho nepřinesl. Nechtěl mu ve všem povoliti. Málo také tatinka vídával. Přicházel mu co cizinec.

Otakárek vyhledával všude a ve všem jen své vlastní vůle. Vždy víc a více toužil po rozličných věcech. Mimo to ukazovaly se na něm již záhy i zárodky marnivosti.

2. Vychovatel.

Otakárek prospíval na těle převýborně. Byl již dosti dospělý klučina. Postavy byl dosti slíčné. Bujné kaštanové kadeře rozprostíraly se mu po ramenou. Na tváři mu květly červené růže. Oči se mu jen jen jiskřily. Byly jasné, modré jako blankytné nebe. Že byl úplně zdrav, prozrazovalo i to, že nemohl na jednom místě pozdržeti se dlouho. Neustále běhal sem tam, neustále měl co kutiti.

Než co prospívá tělo samo o sobě, byť bylo sebe krásnější, sebe slíčnější? Pakli tuto schránku neoživuje duch vzdělaný, vybroušený, nemá samo o sobě pravé, trvalé ceny.

Muselo se tudíž již na to pomýšleti, aby Otakárek byl i na duchu ušlechtěn a vzdělán. Otakárkovi dán byl nejlepší, nejznamenitější učitel a vychovatel.

Když mu Otakárek byl odevzdán, přišla i matka, královna Kunhuta. Dobromysl říkali vychovateli. Kunhuta dala Dobromyslu dlouhá a dlouhá napomenutí, jak si při vyučování a vychování milého synáčka počínati má. Nebohému Dobromyslu brněly až uši.

Druhého dne nastalo učení. Otakárek se učití nechtěl. Chtěl si jen ustavičně s Julií hráti. Dlouho se musel Dobromysl přičiniti, dlouho ho musel přemlouvati, než Otakárka jen poněkud k poslušnosti přivedl. Konečně si dal Otakárek přece říci výmluvnými slovy Dobromyslovými.

Otakárek byl bystrého, nadaného ducha, výborné paměti a jasného úsudku. Jaký div tudíž, že při vši rozmařilosti dělal ve vědách značného pokroku.

Nejraději se učil Otakárek dějepisu. Když mu Dobromysl vypravoval o macedonském králi Alexandru, nemohl se vypravování ani nasytiti. Viděl v duchu rekovného Alexandra, kterak v mladém věku si podmanil celého velkého Řecka. Viděl, kterak s hrdinským, udatným vojskem pluje

přes moře až do daleké Asie. Hle již se střelhbítě poddává neobyčejnému hrdinovi celá malá Asie, poddává se i Egypt. Patřil, kterak Alexandr mocně potírá perského krále Daria u Gaugamely léta tři sta třicet jeden. př. Kr. Oči se tu malému Otakárkovi zářily. Oheň nevídaný šlehal mu z nich. Prsa se mu mocně dmula. Sotva že dýchal. Touhou nesmírnou zžírající naplnila se jeho duše, jeho srdce, by i sám jednou rekovstvím a vítězstvím neobyčejným proslul.

Ó kéž by si byl vzal i k srdci šlechtné jednání Alexandrovo. Alexandr jak mile dostoupil trůnu, potrestal vrahy otce svého co nejprísněji. Kéž by si byl hluboko vštípil v srdce slova písma sv.: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi. Avšak Otakárek bohužel nectil matky, nevážil si otce. Nedbal na jich napomínání, nedbal na jich prosby a radu. Jako kdys synové starého otce Heliho zamítli výhrůžky a napomínání otce, tak i Otakar. Museliť arcikrutého zakusiti trestu, museli v nejpěknějším stáří věku svého bídně zahynouti v boji. Kéžby měl Otakárek na paměti i nezdárného Absolona. Vzbouřil se proti vlastnímu otci. Strašně ale musel pykati zločinu svého. Joab, vůdce Davidův, proklál

krkavčí srdce synovo, že ihned vypustil černého ducha svého.

Mimo dějepis miloval Otakar i šermování. Cvičení se ve zbrani bylo jeho nejmilejším zaměstnáním. A v šermování činil značných pokroků. A tomu se nelze co diviti. Co milujeme, to rádi konáme. A v čem se chutě cvičíme, v tom dosáhneme i obratnosti.

Ostatně cvičení se ve zbrani a šermování bylo za tehdejších časů všeobecným zvykem, ba pravou pochoutkou.

Čím více Otakárek prospíval věkem, tím více se odcizoval matce, odcizoval otci. Kunhuta velmi často prolévala slz, slz trpkých, hořkých. Vidělať a cítilať, že ten, jež aťi opičí láskou náruživě milovala, lásku její láskou nesplácí, že ji nemiluje, ano se jí i vzdaluje. I vystoupila nyní přísně. Avšak žel bylo již pozdě. Stromeček jen v mládí, pakli křivě roste, se dá ohnouti, napravit. Starého, dospělého, vyrostlého stromu již neohneš, nepředěláš.

A tak i Otokar málo se staral o matku, nerad u ní dlel. Již co jinoch, maje obrazotvornost přeplněnou rozličnými velkolepými záměry, pomýšlel, by se stal samostatným, by tužeb svých co vojín a vojevůdce mohl uskutečniti.

I otci se počínání synovo nelíbilo. Přísně rozkázal učitelům a vychovatelům Otakarovým, by syna přivedli k mírnějším náhledům. Než bylo již pozdě. Od útlého mládí musí se semeno sv. n. boženství v srdce dítek zasívat, aby mládež prospívala nejen věkem, nýbrž i moudrostí pravou, moudrostí náboženskou a láskou něžnou k rodičům. Anebo co prospívá všecka moudrost tohoto světa, všecko umění bez sv. náboženství? Sv. náboženství šlechtí vše naše umění a vědění, sv. náboženství dodává mu právě rázu vznešeného, rázu nebeského.

Hodný vychovatel Dobromysl hleděl, aby v Otakaru vzbudil i lásku k vlastní řeči české, k českým mravům a způsobům. Nepoštětilo se mu. Otakar, maje za matku Němkyni, více dbal o vlasti cizé. Nevšímal si dějin a památek domácích. Neraď mluvil jazykem českým.

A v tom ohledu pochybil Otakar velmi. Jestliť povinností každého člověka, aby národ svůj, aby řeč, v níž matka ho učila Boha znáti, miloval. Vždyť i Kristus, ušlechtilý vzor náš, byl národovec a vlastenec dobrý, vlastenec židovský. Arci není tu zapotřebí, abychom vlast a vlastenectví měli ustavičně v ústech. Vždyť ten, kdo mnoho

mluvívá, obyčejně málo plnívá. Tiše ať působí každý bez mnoha hluku na roli národní dědičné ve svém stavu dle sil. Kdo může mnoho působiti, ať působí mnoho. Kdo méně má vloh, menší kruh působení, ať působí jen dle hříven mu svěřených. Nezapomínejme ale, abychom národnost nekladli nad sv. náboženství. Národnost jest jen prostředek, sv. náboženství ale základ všeho. Národnost pomine, ale sv. náboženství nepomine na věky.

3. Odboj. Kletba.

Otakar vzrostl v statného, krásného jinocha. Každý, kdo naň pohleděl, kdo ho jen poněkud seznal, hned naponejprv si ho zamiloval. A není se čemu diviti. Kralovič slynul nevšední výmluvností. Vyznamenával se i neobyčejnou přívětivostí. Vůbec měl na sobě cosi úlisného, přitahujícího. Tudíž se každý k němu hrnul. Každý se ucházel o jeho přátelství a přízeň. Stal se Otakar miláčkem obecnstva. Vždyť lidé nejraději soudí dle zevnějška.

Zvláště uměl Otakar zacházeti zbraní. Při veřejných turnajech dostal nejednou první odměny.

- Za tehdejších časů byly turnaje velmi oblíbeny v celé Evropě a i v Čechách.

V určitý čas sešli se rytířové z dalekých i blízkých končin do Prahy. Zde na zvláště u raveném a ozdobném místě potýkali se nejudatnější rytíři a páni. Tisíce tisíců lidí dívali se na tento boj. Kdo zvítězil, dostal odměny z ruky urozené paní anebo slečny. Jmeno jeho rozhlásilo se po všech končinách vlasti české i cizinské.

Jak již podotknuto, Otakar miloval zbraň, miloval i turnaje. Vždyť toužil po té době, kde by o své újmě mohl podstoupiti válku, kde by se co vojín a hrdina proslavil.

Když ponejprv o turnaji obdržel odměny, zulíbala ho přeblažená matka Kunhuta veřejně před celým zástupem.

Ubohá Kunhuta! Netušila ve své radosti, že právě toto vyznamenání stane se jí jednou později krutým mečem, který ji zarmoutí, který nemilosrdně pronikne její srdce, který ji zarmoutí až k smrti.

Otakar oddal se nyní zcela své náruživosti. Zapomněl, že každou vášeň potlačiti musíme hned na počátku, nemá-li nás opanovati, nemáme-li se stát její otrokem. Opojen a zaslepen snil ve dne v noci o vítězství nad nesčetnými nepřátely.

Jednoho dne rozjařen usnul. Měl živý sen. Zdálo se mu, kterak v čele velkého

vojska stojí na veliké dalné rovině. Ze všech stran přicházeli k němu úctivě králové a kladli koruny k jeho trůnu. Avšak tu najednou na jihovýchodě vyvstalo mračno. Strašné příšery ukázaly se na obloze. Objevila se i hydra. Hrom zarachotil, blesk udeřil, a — trůn, na němž Otakar seděl, podvrátil se.

Hrůzou se až kralevič probudil. Potom v těžkých krůpějích vyvstal na čele. Byla právě půlnoc.

Kralevič, nemoha leknutím a rozechvěním více spáti, vstal a chodil po komnatě. Rozjímal, co by asi sen ten měl znamenati? Ó kéž by byl pochopil významu tohoto snu? Kéž by byl zpomněl, že požehnání otcovo a matčino jest nejpevnější základ štěstí pozemského i věčného, kletba ale rodičů, že ničí vše blaho naše!

Po nějakém čase vzmáhala se v Otakaru vždy víc a více touha, by mohl panovati.

I vstoupil jednoho dne do pokoje matčina. Kunhuta seděla na drahocenné pohovce a čtla. Jakmile zahlídla syna, vstala a běžela Otakarovi radostně vstříc, volajíc hlasitě: „Budiž mi vítán, miláčku srdce mého; těší mne, že ke mně přicházíš. Pojď, posaď se vedlé mne a roz-

mlouvej se mnou. Vypravuj mi, co jest nového!“

Otakar uposlechl. Sedl si vedlé matky. Úlisně ji objal, prosebně se díval na matku modrýma očima.

„Co pak se ti stalo, drahoušku můj?“ jala se Kunhuta mluvit. „Vždyť vypadáš tak ztrápeně.“

„Mám na vás, drahá máti, velkou, prevelkou prosbu,“ odvětil Otakar.

„Čeho žádáš? Mluv jen; všecko, všecko ti učiním, co bude v mé moci a síle.“

„Hle, matinko rozmilá, vzrostl jsem v mladého muže. Mocné mám páže. Avšak nečinnost mne zžírá. Mám-li jednou po otci nastoupiti vládu, proč se to nestane ihned? Otec se bez toho pramálo stará o země a národ. Promarňuje krvavých peněz v cizině. Náruživě se shání po honbě. Anebo zdaž již nepřišel o jedno oko ne snad v čestném boji, alébrž v lese na honě? A potom jak špatně hospodaří! Zadlužuje jeden statek po druhém. Vším právem se mám co strachovati a obávati, že mi jednou zanechá jen hodně dluhů. Tomu se musí učiniti konec co nejdříve. Srdce mi vře zlostí, patřím-li na takové hospodářství. Ať se poděkuje a hoví zcela svým náruživostem. Vládu ať

přenechá mně. A ty, matko, vid', ty mi k tomu svým vlivem dopomůžeš?„

Kunhuta se ulekla těchto slov. Po-nejprv poznala, jak velmi chybila, že ve všem mazlíčku povolovala. Než bylo již pozdě. Ovoce špatného vychování uzrávalo již nyní patrně. I podepřela si ulekaný obličej o lokte a přemýšlela, co by synu odpověděla. Dobrá napadla jí myšlenka. Po dlouhém mlčení, které Otakarovi připadalo věčností, pravila: „Synu můj! jsi, jak pevně doufám, úplně přesvědčen, že tě opravdu miluji. Vidím, že jsi na bezcestí. Což žádáš si snad smrti otcovy? Chceš, aby hoře nad tvou nevděčností přivedlo ho do hrobu? Synáčku, já, matka tvá milující, tě prosím, přemoz se, zkroť nezřízenou žádost. Však se dočkáš vladaření a také se ho snad dosti brzy nasytíš.“

„Ani slova více,“ osopil se Otakar na matku, „já chci a musím vládnouti, musím býti konečně samostatným. Což jsem ještě malé děcko, abych poslouchal vašeho kázání?“

Kunhuta trnula nad těmi slovy. Hojné slzy, znamení vnitřního hoře, vyřinuly se jí s očí. A jak by neměla plakati? Ten, jehož tak vroucně miluje, ten, jenž jest její útěcha a naděje, nedbá na její slova,

pohrdá její radou. Pocítila hluboce, pocítila bolestně opičí lásku svou.

Otakar se vyřítíl ze dveří. Běžel, ba letěl jako šílený do své komnaty, bouchnuv nehorázně dveřmi, až se vše otrásl.

V pokoji běhal Otakar sem tam, nemoha se na ničem ustanoviti.

Nebohá matka, ubohá Kunhuta, probravši se poněkud' z hlubokého žalu, odlehčila sevřenému srdci hojným pláčem.

Napotom pospíšila za synem a promluvila k němu: „Vidíš, Otakárku, proč se tak velmi durdíš? Vždyť se snad přece alespoň poněkud' dá tvé žádosti vyhověti. Jen mi popřej času alespoň do zítřka, abych se na něčem ustanovila. Prozatím nejednej ničeho. Prosím, zapřísahám tě.“

Kunhuta úzkostlivě sepjala rukou, Tu se Otakar přece zpamatoval. Bouře se v něm utišila. Rukou dáním slíbil matce, že do druhého dne vyčká,

Nastala noc. Všickni v zámku, ba i Otakar ponoření byli v hlubokém spánku. Jen v komnatě královnině kmítalo světlo. Co pak se jí asi stalo? Snad se náhle neroznemohla? Ach roznemohla se, ne ale na těle, nýbrž na duši. Vždyť viděla ovoce svého nemoudrého vychování. Vnitřní klid ji opustil a nemilosrdné hoře se rozhostilo

v stísněném její srdci. Spánek posilňující prchal z její vícek očních. Nemohla po celou noc ani oka zamhouřiti. Ó jak dlouhou zdála se jí tato noc! Nechtěla vzíti žádného konce. Konečně se ukázaly červánky na obloze. Jak smutně zdálo se jí dnes vycházeti slunce!

Nočním bděním přepadlá, ubledlá a umdlená přioděla se rouchem. Záhy se dala ohlásiti u manžela, krále Václava.

Král Václav hejřil právě předešlé noci. Návštěvy Kunhutiny nerad viděl.

„Co chceš tak časně z rána?“ promluvil Václav, zývaje hlasitě, „co mi přinášíš?“

„Přišla jsem,“ odpověděla Kunhuta, „abych důvěrně s tebou promluvila o našem synu Otakarovi.“

„Nu co pak, mluv tedy!“ vpádl jí Václav netrpělivě do řeči.

„Víš, milý manželi, že syn náš se vyznamenává, což ti může jen radost ploviti, zvláštní bystrostí a hrdinskou myslí, jak se na kraleviče sluší a patří. Vychován a vycvičen jest již dostatečně. Zapotřebí jest jen ještě, aby syn náš bystrost a rekovnost svou mohl i v životě ukázati a provésti. Myslím tudíž, bych hned ku věci

přišla, abys mu přenechal Moravu. Učiň ho markrabím moravským!“

„Cože?“ vykřikl hněvivě Václav, „mrzí vás to, že jsem ještě naživě? Ne, nikoliv, z toho mraku nebude dešť. Známe Otakara dobře. Ten holobrádek by mi chtěl snad poroučeti, co mám činiti? Pryč mi jdi z očí a nepokoušej mne!“

Kunhuta se nedala touto drsnou řečí odstrašiti. Zналаť Václava předobře. Věděla, že konečně přece povolí. A proto prosila a domlouvala tak dlouho, až Václav svolil.

Otakar se nemohl rána ani dočekať. Za časného jitra vyskočil hbitě z postele. Nakvap se přistrožil a spěchal do matčiny komnaty.

Matka Kunhuta přicházela právě od krále Václava s veselou tváří. „Vítám tě, pane markrabí moravské!“ oslovila Kunhuta Otakara.

„Jak?“ odpověděl kvapně Otakar, a oči se mu radostí zajiskřily. „Jest tomu vskutku tak? Mohu slovům tvým uvěřiti?“

„Ba můžeš, miláčku! Právě přicházím od tvého otce. Měla jsem arci krušnou práci. Avšak konečně se mi přece podařilo. Staneš se markrabím moravským. A nyní ať ihned pospíšíš k otci a se mu srdečně

poděkuješ. Nezapomeň přistě i na mne a buď ke mně co k matce úctivější.“

Otakar ihned uposlechl rozkazu matčina,

Bylo to léta Páně jeden tisíc, dvě stě, třicet devět, když král Václav představil moravským pánům Otakara co jich markrabího. Uvítán byl Otakar velmi slavně. Hned na počátku se mu naklonili. I jim se nelíbilo marnotratné hospodaření Václavovo. Nelíbily se jim i veliké daně, co na ně Václav nemilosrdně ukládal.

Pro Otakara nastal nyní nový život. Prání jeho alespoň částečně se vyplnilo. A musí se pravdě svědectví dáti, že Otakar si počínal moudře a obezřele. Zavedl i mnoho prospěšných věcí.

Než nedlouho byl se svým postavením spokojen. Pole, na němž působil, zdálo se mu býti malým, úzkým. Dychtil již zase po panství větším.

Zaslepenec! Anebo nezaslepuje vašeň člověka? Nevodí ho co otroka na provázku? Otakar okusiv jednou vlády, žíznil po ní tím více. Ač měl dosti vysokého postavení, nespokojil se s ním. Stůj co stůj hleděl, aby se stal zcela samostatným. A aby této samostatnosti dosáhnul, následoval ohavného Absolona, kul zrátu proti vlastnímu otci.

Král Václav hospodařil arci špatně. Opičil se po cizincích. V cizině prohýřil krvavý peníz poddaných svých. Nikdo ho nemiloval. Zvláště pak mnoho pánů, šlechticů a rytířů brojilo proti králi. Vždyť král zadlužoval vždy víc a více korunních statků. V nejvyšší a nejvýnosnější úřady a místa uváděl cizince. Toť se jim arci nemohlo líbiti.

Otakar znaje smýšlení mnohých pánů, lichotil jim a přisliboval, že jinak bude hospodařiti. I netrvalo dlouho a mnoho pánů českých přidalo se k Otakarovi. Hlava těchto nespokojenců byl Ctibor. Král netušil o ničem. A jak by si byl mohl také pomyslit, že vlastní syn povstane proti němu?

Pikle dály se tajně. Léta Páně jeden tisíc, dvě stě, čtyřcet osm sešli se přívrženci Otakarovi na hradě pražském. I tehdejší biskup Mikuláš se k spiklencům připojil. Dle úmluvy dostavil se i Otakar s dosti četným vojskem do Čech.

Král Václav bavit se právě na hradě Zvikově. Tu se najednou dozvěděl, že vlastní syn se proti němu vzbouřil a že dobývá hradů. Jako když David při vzpouře Absolonově musel Jerusáléma opustiti a na útěk se dáti: tak utíkal i král Václav před synem Otakarem. Avšak rozhořčen nevděč-

ností krkavčí Otakarovou, stanul na jednom vršku a pronesl ve zlosti a bolu tato strašná slova: „Nepřirozený synu! utíkám před tebou jako psanec. Toť vděčnost synovská? Nuže, dobývej jen, dobývej; dosáhni slávy veliké! Avšak až dosáhneš znamenité výše, tu ať se boří pod tebou půda díla tvého. Ať i proti tobě povstane nepřítel mocný a pokoří tě do prachu země. A jako nyní proti mně zrádně jsi povstal: tak ať zradou svých vlastních skončíš bídne potupen života svého. Kletba má ať tě provází po celý život a nedá ti pravého, vnitřního blaha. Ať se ukáže na tobě opak přikázání čtvrtého: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.“

A Kunhuta? Jak mile uslyšela vzpoury synovy, upadla takořka v šílenství. Trhala si šediny s hlavy, proklínala hodinu, kde porodila Otakara, proklínala i Otakara samého. Leknutím a hořem upadla v hořečku, aby nepovstala více. Se slovy: Synu můj, synu můj, proč jsi mi tak učinil, vypustila ducha.

Otakar, uslyšev o náhlé smrti matčině, zachvěl se v útrobách, zatřásl se. Svědomí pravilo mu již nyní: Synu nevděčný, vzpourou usmrtil jsi vlastní matku.

Avšak ctižádostí brzy utlumil probouzejícího se svědomí. Uspal je, ale jen na čas. Brzy se mělo zase probuditi, aby ho co neuprositelný katan tím více, tím jízlivěji trápilo a pronásledovalo.

V rychlosti sebral i král vojsko. Vojska toho odevzdal vůdci Boreši risenburgskému. Nédlouho přitáhl i sám s výpomocným vojskem k Vyšehradu, kde se Otakar našel. Vácslav se nemohl ale dlouho držeti. Sklíčen byl se všech stran. Nezbývalo mu nic jiného, leč aby sám o pokoj žádal. Pokoj byl uzavřen, ale způsobem hanebným. Krutým podmínkám musel se Vácslav podvoliti. Otakar se měl státí králem. Vácslav pak z milosti synovy se měl několika hrady spokojiti. Těžce toho arci nesl Vácslav. I obrátil se na papeže Innocence IV. Papež vyhlásil smlouvu tu za vynucenou a proto i neplatnou. Brzy si Vácslav naklonil zase mnohých pánů a dobyl jich pomocí opět Prahy. Otakar se musel otci vzdáti na milost a nemilost. Otec sice odpustil synu nezdárnému, ale za trest dal ho na nějaký čas do vězení, aby tam rozjímal o provinění a ho i pykal. Potom ho pustil zase na svobodu a dal mu markrabství moravské. Než vzpoura synova hnětla velmi otce Vácslava. Chřadnul víc a více. Ne-

těšil ho více tento život, až léta Páně 1252 mrtvicí raněn náhle zemřel.

4. Otakar samostatný vládce.

Po náhlé smrti krále Václava nastoupil vládu Přemysl Otakar II., stal se nástupcem svého otce, stal se králem českým. Na počátku byl náš Otakar zcela a úplně spokojen. Vždyť dosáhnul cíle svého, cíle tak dávno touženého! Než nebyl ještě dlouho králem, nehonosil se ještě dlouho korunou královskou, tu se postavil proti němu nepřítel, jemuž nikdo uniknouti nemůže, postavilo se proti němu jeho vlastní svědomí. Svědomí mu nedalo pokoje. Sužovalo ho ve dne v noci. „Ach, já nešťastník!“ vzdychával, „neposlušností vykopal jsem otci předčasně hrobu.“

Aby svědomí ohlušil, aby tomuto nemilosrdnému nepříteli ušel, dal se Otakar do práce a pracoval a podnikl mnoho pro vlast českou. Komu čest, tomu čest, praví písmo sv. A čest patří i v přemnohém ohledu Otakaru. Otakar proslavil vlast českou.

Nejvíce má Otakar zásluhy, že se postaral o korunní statky. Z těchto zbylo mu po otci jen něco málo. Jak mile Otakar

vládu nastoupil, museli ti, co nespravedlivě a podle statky drželi, je navrátiti; zadlužených vyplatil. A tím právě ukázal, že mu opravdu blaho vlasti leží na srdci. Chtělf, aby král sám ze svého trávil, aby v peněžitém ohledu nikdy nebyl v nesnázích.

Mimo to hleděl, aby Čechy byly zalidněny, aby obchod a průmysl se vzmahal. Čechové, jsouce již od přirozenosti více tiššího ducha, starali se ponejvíce jen o orbu. Proto také již od pravěků bylo hojnost obilí a plodin zemských v Čechách. Na obchod nepomýšleli nikdy. Ješto vlast naše nebyla tehdáž ještě dosti zalidněna, čeho neučinil Otakar? Povolal Němců do Čech. Němci hrnuli se za jeho času tak do Čech, jako nyní ubozí Čechové opouštějí rodné vlasti. Opouštějí místa, kde ponejprv spatřili světla Božího, kde prvních utěšených, radostných dětinských dob zažili. Ubozí Čechové! Anebo nezasluhují tito bratří naši nešťastní našeho politování? Opouštějíf jisté vlasti, aby se vydali do nejisté. A kdo by mohl vypsati, čeho nebozí vystěhovalci musí zakusiti na dlouhé cestě! Kdo si může představit, jak bolnými city jsou naplněni, když najednou zmizí jim rodná vlast z očí! Jak vstoupají nebohým slzy do očí! A potom, když již mnoho pře-

stáli, očekáva jich dálné moře. Na nepohodlné lodě musejí vstoupati. Stěsnáni nemohou se dosti pohybovati. Mnohdy nemají potřebné čistoty, zdravého vzduchu. I mořská nemoc vrhá se nemilosrdně na cestující. Mnohého přivádí o život. Ani po smrti nenalezá poutník odpočinku v posvěceném, klidném hrobě. Vržen bývá do moře a stává se potravou obyvatelů mořských. Než i moře se horšívá na ty zaslepence. Vzbouří se, vlní se, zmítá lodí jako míčem, tak že každého okamžení hrozí pohltnuti celou loď.

A bytby i šťastně arci po mnohých nebezpečích, po mnohých svízelných dosáhli půdy nové vlasti Ameriky, co jich tam očekává? Pracovati tam musí, jako zde. Vždyť bez práce nejsou ani koláče. Ba bohužel mnohý se jen bídne v Americe protlouká, kdežto doma ve vlasti měl snad pohodlný domeček, výnosné řemeslo, úrodný stateček. Jak pošetile tudíž jednají, kdo se jisté, všem zajisté milé vlasti vzdávají a nové, nejisté si hledají.

Ne tak dařilo se Němcům, co se za Přemysla Otakara stěhovali do Čech. Nemuseliť putovati daleko; nemuseliť plouti přes moře. Otakar jim dal za velmi levný

peníz úrodné krajiny. Zde dosáhli brzy mohovitosti, bohatství nesmírného.

Ba i do Prahy a ostatních českých měst přistěhovalo se německých cizozemců velmi mnoho. A proč by byli nepoužili příležitosti tak prospěšné? Vždyť všude a ve všem poskytovalo se jim nevšedních výhod.

Zvláště dosáhli Němci velkých práv v městech. V nich si chtěl Otakar takorčka baštu učiniti proti pánům českým. Utvořil ji, avšak utvořil i baštu proti celému národu českému.

A jak by mohl také cizozemec tak vroucně, tak horoucně milovati vlast, jako ten, kdo se v ní zrodil, kdo na její změnách i radostných i žalostných srdečného béře podílu?

Němci hleděli, aby se v nové vlasti obohatili, což jim bylo zcela snadno.

Nejvíce ale uškodil Otakar jak národu českému, tak stavům, že všude zaváděl německé právo. A jak by se neměl horšiti národ, když to, co po otcích zdědil, co mu tak drahého, tak svatého jest, se mu vyrve a za to dá něco jiného, cizého, studeného!

Těmito právy a zvláštními privilejemi přistěhovalců stalo se mnoho křivdy, mnoho bezpráví. Anebo nemá otec, maje více dětí,

stejně pečovati, stejně se starati o všechny, stejně milovati všech dítek? Nebolí to ostatních, když jediné jen, miláček a mazlíček, ve všem bývá vyznamenáno, ve všem se mu hová? Nemusí se v ostatních zášť a nenávisť i proti tomuto miláčku vzbuditi? — Hle tak to bylo i v Čechách. Češi, vidouce, že ve vlastní vlasti jsou popelkou, vidouce, kterak Němci dostávají nejlepších míst a úřadů, kterak ve všem se jim hová, zanevřeli velmi na krále, zanevřeli i na Němce, cizozemce.

5. Sláva vojenská.

Uvnitř říše panoval Přemysl Otakar dobře. Po nedlouhém čase přivedl korunních statků nazpět. Bohatství měl hojnost.

Jsa i marnosti oddán, ukazoval se všude co bohatý král. Roucho jeho bylo z nejvzácnější, nejdražší látky. Zlatem, stříbrem hojně bylo protkáno. Koruna se třpytila drahokamy. Kam koliv zavítal, obklopen byl nesčíslným komonstvem, které si v oděvu také nezapadlo. Skvostný kočár táhlo čtvero arabských běloušů.

Zvláště v cizině ukazoval se Přemysl v největší slávě a nádheře. Peněz tu nešetřil. Každé sebe menší služby odměnil

hojně, odměnil královsky. Jaký div tudíž, že lidé z daleka přicházeli, aby českého krále Přemysla Otakara II. spatřili. Všickni se mu dvořili a kořili. Všeobecně byl zván: „králem zlatým“ pro nádheru, v níž se ukazoval a pro bohatství, jímž vládl.

Není také žádného tajno, že kdo mnoho má, má i mnoho závistníků. A závisti neušel ani zlatý král. Inu tak soudí tento svět vždy zběžně, vždy jen dle zevnějšku. Lidé zapomínají, že ne vše zlato, co se trpýtí. Lidé zapomínají, že mnohé jablko jest krásné, krásné ale jen na pohled, uvnitř pak že jest zkažené, shnilé.

Mnohý, jenž viděl krále v četném komonstvu v skvostném rouchu, mnohý se domýšlel, že král jest šťasten, blažen.

A přece tomu nebývá tak. Anebo pozůstává pravá spokojenost jen ve vezdejších, zevnějších věcech? Ba nikoliv. Uvnitř v srdci svém musí člověk pravou spokojenost hledati. Kdo ji hledá mimo sebe, jak se sklame! Nic na světě nemůže nás učiniti opravdu šťastnými. Všecko na světě, všecka radost, všecka rozkoš nás konečně omrzí. Brzy se jí nabažíme a srdce naše zůstane prázdným, rozervaným. Ó jak mnohý nádenník, jenž v potu tváři, v bídě a nouzi protlouká se, jest přece jen šťastným! Srdce

jeho naplněno jest poklidem vnitřním. Svědomí nemá mu vyčítati žádného špatného činu. Srdce jeho naplněno jest zbožností. A zbožnost oslazuje mu smutný jeho zevnější život. A pakli větší kříž naň přichází, tu hledá útěchy u Toho, jenž láskavě nás k sobě přivolává, řka: Pojdte ke mně všickni, co pracujete a obtíženi jste, a já vás potěším, občerstvím. On tu nábožně kleká před trpícím Ježíšem a modlí se vroucně, horoucně. A zbožné modlitby Bůh neoslyší, zbožná modlitba proráží nebese. Po takové modlitbě cítí se trpící posilněn. Spokojenost naplňuje jeho duši, které spokojenosti by nevyměnil za veškeré poklady tohoto světa.

Tak soudil i mnohý, co viděl Otakara v slávě a nádheře, že jest šťasten a spokojen, že nemá sobě čeho přát, čeho žádati.

Než nebylo tomu tak. Kdo by byl mohl nahlídnouti do jeho srdce, jak by se byl zhrozil. Král byl nespokojen, byl rozerván. Uprostřed slávy a radovánek zmocňoval se ho jakýsi nepokojný cit. Všecko kolkolem zdálo se mu býti smutným, trudným.

Na počátku neuměl si toho ani vysvětliti. Tu si ale zpomíná, zpomíná a bledne, trne, chvěje se. A nač si zpomněl? Zpomněl si na svou nešťastnou matku Kun-

hutu. Ó jak rád by si ji byl vykopal prsty z hrobu. Jak rád by byl klekl před ní na kolena a prosil o odpuštění. Bylo již pozdě. Matka odpočívala studená, bezduchá v královské hrobce. Svědomí neuprositelné přivolává mu: Vzpourou zabil jsi matku!

A tam v pozadí mu připadalo, jako by ho neobyčejná, černá postava pronásledovala. Postava mu připadala co známá. Co to za smělost! Proč se vtírá, proč se staví před krále? A proč ji král nedá zahnat? Kdo jest to? co chce? co přináší králi? Ach! jest to Václav, jest to duch otcův. Hle, kterak šklebí zuby na krále, kterak se zdá volati: „Kletba, kletba zradě, pomsta tobě!“ Tu si protírá smutně král zraku rukou, mne si čelo.

Což vskutku viděl ducha otcova král? Anebo jest to klam, mam, šalba? Dívá se udiveně před sebe a přece vidí jen komonstvo, vidí četné davy lidské. Celé vídění to působila jen králova obrazotvornost.

Mimovolně usmívá se trpce král a přemlouvá sám sebe, těší se, ale pravá spokojenost, pravá veselost zmizela, prchla navždy od něho.

Nejhůře bylo Otakarovi v noci. Vždyť noc jest nepřítelkyně každého člověka. Noc temným rouchem svým přivolává mnohdy

bezděky chmurných myšlének co příšer nám na mysl. Všickni si hověli v náručí libého spánku, všickni v paláci královském. Jen jeden nemohl usnouti. Spánek se čtve- račivě otáčel okolo víček královských a zase prchl. Skvostné, pohodlné lože měl král a přece sebou zmítal s jedné strany na druhou. Ó kolik vzdechů vyšlo tu ze stísněných prsou jeho! Kolikráte vstal z lože a chodil po komnatě, závidě svému nej- nižšímu sluhovi spánku, kterého se dovolati nemohl. A pakli konečně přece usnul, nebyl to spánek posilňující, ale spánek unavu- jící. Hrozné sny co strašidla hrůzná ho pronásledovaly. Uděšen vstával ráno zcela zapocen a utrmácen. Dosáhl tedy Otakar vlády a bohatství, ale ach, za jakou cenu!

Otakar, nemaje nikde pokoje a stání, vrhal se takorčka v práce.

Nedbaje více o své zdraví a život, vytáhl s četnou družinou proti lupičům. Nešťastníci! pro časný zisk, pro vezdejší statek sahali cestujícím po tom nejdražším na světě — po životě. Věru zuřivému zvířeti podobají se tací lidé. Potlačili v sobě dávno již citu lidského a jako litá šelma prolévají nemilosrdně krve lidské, která volá k nebesům o pomstu. Proto si vydobyl Otakar veliké zásluby, že od takových ne- lidí čistil říši svou. Vším právem jich dal

odpraviti. Anebo zasluhuje snad naší útrpnosti člověk, který se kochá v smrtelném zápasu svého bližního, o němž praví Spasitel: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého?

Rozháranost králova rostla každým dnem. Tu ale zase na čas utlumil svého svědomí. Srdce a celá duše jeho naplnila se touhou, aby proslul i co hrdina, co rek. Příležitost naskytla se mu k tomu brzy. Byl požádán, aby mečem rozšířoval víru Kristovu.

Již po delší čas obral si rád německých rytířů, aby panství svého rozšířil i mezi polabskými Slovary. Rozšiřovali tedy mečem víru Kristovu.

A kdo medle mohl by to schvalovati? Řekl snad Kristus jako kdys Mahomed: „Uchopte se meče a mečem rozšiřujte vírou mou?“ Nikoliv! Laskavě řekl: „Jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jmenu Otce, i Syna, i Ducha svatého.“ A pak neporučil Spasitel tam v zahradě jetsemanské, když sv. Petr, uchvácen horlivostí, mečem chtěl chrániti Pána a Mistra svého: „Schovej meče! Kdo mečem zachází, mečem i zajde?“ Neřekl-li Spasitel náš: „Svět světlo vaše tak, aby jiným svítilo?“ Ano křesťané mají jinověrce pohnouti zbožností

a dobrým příkladem, aby se bludu vzdali. Nikdy nemají jinému víru vnucovati mocí. Vždyť takoví obrácenci jsou křesťané jen dle jména. Uvnitř snad práhnou pomstou, naplnění jsouce hořkostí a nevolí proti víře, které museli přijmouti.

Ostatně nám dějepis jasně ukazuje, že víra sv. v tomto případě byla jen pláštíkem. Přemnozí vedli křížácké války jen ku svému prospěchu. Chtěliť panovati jiným národům. Smutný toho doklad vidíme právě na polabských Slovanech. Pod zámínkou náboženství a víry vyrval se ubohým nesjednocencům jazyk, vyrvala se samostatnost.

Otakar byl arci jiného náhledu. Domníval se v náboženské horlivosti, že právě tím si vydobyde zásluh u Otce nebeského, jenž hlásá mír, pokoj a — lásku.

Léta Páně 1255 vytáhl Přemysl s početným vojskem z Prahy. Krásný byl pohled na statečné vojsko! Mužné byly postavy chrabrých Čechů. Oheň nedočkavosti plál jim s očí. Zbraň se leskla a oslňovala leskem svým každého. Mnoho tisíc bylo vojínů rekovných. Slavně se s nimi rozloučila Praha. Králi a vojsku na počest vyzvánělo se všemi zvony stověžité Prahy. Nesčíslné davy provázely vojsko daleko za

hradby městské. I biskup sám jich s četným duchovenstvem doprovázel, maje v čele kříž.

Daleko za Prahou stanulo vojsko. Všickni i král poklekli, uznávající, že všeliký zdar pochází s hůry od všemocného Pána nebes i země. Biskup žehnal jim na rozloučenou, žehnal i jejich zbrani.

Vojsko táhlo jen zvolna. Nebylo tehdáž ještě železnic jako nyní, kde rychlostí téměř čarovnou dostaneme se za jedinký den daleko od vlasti své. Krajiny byly pokryty hustým lesem. Tudíž muselo vojsko české dlouho kráčet, než se k cíli touženému dostali.

Konečně dosáhli moře baltického, dosáhli země pruské. Byla již zima. Řeky přioděny byly rouchem zimním ledovým.

Prušáci byli jen malý národ. Vedli tichý život, neubližující nikomu. Modlářství se ale nikterak nechtěli vzdáti. Již dříve byl hlásal sv. Vojtěch těmto Prusům sv. evangelium, ale bez výsledku. Sv. Vojtěch musel i víru, kterou hlásal, zpečetiti krví, umřel smrtí mučennickou.

Příroda podporovala Přemysla. Ostatně se spojili s Otakarem ještě jiní, mezi nimiž byl i Rudolf habsburský. Tento Rudolf zvláště požíval přízně Otakarovy, ba stal se jeho přítelem. Otakar si nepomyslí, že

jednou bude státi naproti tomuto příteli, že Rudolf ho zničí a zkazí.

Prušané, spatřivše tak ohromné vojsko, pozbyli udatenství. Strach se jich zmocnil. Rozutíkali se na všechny strany, zanechavše svatyň nepřátelům. Beze všeho odporu káceli vojínové Přemyslovi zasvěcené duby, pálili modly.

Tu se konečně přece zase vzmužili Prušané a učinili útok na voj Přemyslův; než odporovali marně. Otakar jich se svým spořádaným vojskem porazil úplně na hlavu. Tu teprv se poddali Prušané nutnosti. Knížata jejich se dali pokřtiti a spolu i mnoho obecného lidu. Křtil je olomúcký biskup Bruno, jenž táhl sebou. Kolik se jich dalo ale opravdu z přesvědčení pokřtit, jest arci jiná otázka. Učinili to ponejvíce jen proto, poněvadž museli, poněvadž se s pokřtěnými vůbec dobře a vlídně nakládalo. Přemysl na památku vítězství tohoto založil zde nové město, jemuž dal jmeno Královec. Vládu odevzdal Přemysl rytířům řádu německého. Tito ale utiskovali nemilosrdně ubohých Prusů. Jaký div, že Prušané zanevřeli na své potlačitele, zanevřeli i na víru novou, jíž, jak se domnívali, přišli o drahou svobodu a uvedeni jsou v hnusnou porobu.

Tímto vítězstvím rozhlásila se široko daleko po celé Evropě sláva o rekovném králi českém. Zpráva tato donesla se i do Čech, do Prahy.

Podivná a přece pravdivá věc, že pakli se někdo zvláště neobyčejným činem významená, zapomínáme na křivdy nám učiněné a spěcháme, bychom mu svou úctu na jevo dali.

I Pražané zapomněli na mnohé nepřijemnosti, co jim král připravil a cítili se vítězstvím Přemyslovým sami vítězi. Jednohlasně se usnesli, že krále slavně přivítají. Tou příčinou se dály velkolepé přípravy. Stavěly se slavnostní brány, okrašlovaly ulice. Ulice se naplnily zvědavým lidem, když měl král přijíti. Již byl král blízko u Prahy. Biskup s veškerým pražským duchovenstvem, městská rada, všickni úředníci, řemeslníci očekávali vítěze u brány. I na družičky se nezapomnělo. Ba jedna z družiček uvítala Otakara v jmenu obyvatelstva pražského.

Sotva že král v čele vojska do brány vstoupil, zavířily bubny a útlá, něžná dívka oslovila krále, řkouc: „Milý králi a otče náš! My, poddaní tvoji, považujeme tebe za svého otce. První povinnost každého dítěte jest — láska a vděčnost. Nuže tuto

vděčnost chceme zvláště dnešního dne ukázati, kde vítězoslavně se vracíš mezi nás co do rodiny své. Hrdostí velebnou naplňuje se srdce naše, když pomníme, že jsi nevztýčel praporu svého na pokoření lidu nevinného, jen pro čest a chválu, nýbrž, aby jsi rozšířil říše Kristovy zde na světě. Vítězstvím tímto proslavil jsi i vlast naši, vlast českou. A protož, co vděčné dítky, radujeme se s tebou, co otcem naším, a provoláváme ti z útroeb srdce hřímavé sláva!“

„Sláva!“ rozléhalo se nyní i po všech řadách nepřehledných. Ničeho nebylo slyšeti; leč hukotu slávu provolávajícího lidu a hlaholu zvonů pražských.

Král byl těmito, nelíčenými, prostými slovy patrně dojat a to tím více, ješto vycházela z úst nevinného dítěte. Sotva že se mohl poděkovati. I slza se mu zaskvěla v oku. Průvod se ubíral i nadále do chrámu Páně. V kostele se na poděkování zapělo slavné: „Tě Boha chválíme.“

Hluboko v srdci Otakarově utkvěla slova dívčina. A co bylo toho příčinou? Zapomněl ve víru válečném na doby minulé, zapomněl na svůj tak veliký poklesek. A hle, zde mu byl opět uveden na mysl jeho život minulý. Zpomněl si na — otce a

matku. První povinností hodného dítěte jest — láska, vděčnost, k rodičům. Slova ta hlásala ústa nevinného dítěte. Byl on vděčným dítětem, vděčným synem? Ach nebyl. Nevděčností přivedl ubohou matku do hrobu, zpurností přivedl otce ze světa. To bodalo jeho srdce jako přeostrý meč, to mu odejmulo opět krátké spokojenosti. Trpkou se mu stala sláva vojenská, která jen na krátky čas nás může blažiti, zaslepiti.

A nyní již pochopiti může každý, proč Otakar se nechtěl státí německým císařem, když mu důstojnost tak veliká byla podávána. Nasytil se záhy slávy, panování, jak mu to dobře Kunhuta předpověděla.

6. Vrchol slávy.

Otakar nemohl pokoje duševního více nabýti. Opět ho co příšera pronásledoval duch nešťastného otce. Opět vidíval ve snu ztrápený obličej umořené matky. Zádumčivost se zmocnila krále. Trn vězel v stísněném srdci jeho.

Nešťastný král! Kéž by byl hned na počátku hledal lékaře, lékaře, který hojí rány duševní, Krista. Anebo nemáme, když jsme se pohřešili, hledati pomoci u Krista. Neřekl Kristus: Nechci smrt hříšníka, ale

aby se obrátil a živ byl? Zajisté kdyby byl hleděl smířiti se s Bohem, kdyby byl činil opravdové pokání, že by byl našel ztraceného poklidu, kterého nám tento svět ničím dáti nemůže. Král přemlouval sám sebe ale nadarmo. Měl následovati krále Davida a tak by byl jako David spokojenosti zase nabyl.

Avšak na nějaký čas zase se mu poštěstilo ukonejšiti nemilosrdného nepřítele — svědomí.

Podivná věc. Co kletba proniká dějepis jako černá niť — pánovitost. Kdo s koho, ten s toho panovalo od počátku světa a panuje i za našich časů jak u celých národů, tak u jednotlivců. Jak blaze by bylo na světě, kdyby každý se držel dle slov Kristových: Milovati budeš bližního svého, jako sebe samého! Ale ach, jak počínají si lidé? Jeden chce panovati druhému, mnohdy vidí v bližním svém jen bídneho otroka.

Důkaz toho podávají nám z časů Otakarových Uhři. Zpupně utiskovali nebohé Štýrsko. Nemysleli ošemetníci, že ten, kdo jiného v porobu přivádí anebo v porobě drží, sám zlaté svobody hoden není. Úpěnlivě sténali Štýřané pod jhem uherským. Nemohouce již déle utiskování zpupných

Maďarů snést, vypravili posly k Otakarovi, jehož rekovnost a udatnost a sláva známa byla po celé Evropě. Snažně prosili Otakara o pomoc. Otakar, cítě v srdci svém hluboký žal a trud, velmi vlídně přijal sklíčených poslů a připověděl jim pomoc. A slovu svému král český dostál. Ihned chystal se k válce.

Uhrům panoval tehdáž král Bela. Jak mile Bela uslyšel, že Otakar vyslyšel proseb Štyrčanů, nelenoval. Vyhledával si hojných spojenců. Ba, kdo by tomu věřil, spojil se i s úhlavním nepřítelem křesťanstva, svěrepými Turky.

Tak daleko vede zášť a nepřátelství i člověka i národy!

Kolik spoust, kolik ohavností a hanebností připravili Turci samému Uhersku! Turci přepadali klidné obyvately. Turci vraždili bezbranné starce, ženy, dítky. Turci prznili cudné panny. Turci obraceli vesnice. obce v spáleniště. Zdaž se tudíž neměli spojit všickni křesťanští mocnáři proti tomuto nadutému, ukrutnému nepříteli křesťanstva, jemuž křesťan platí za opovrženého psa? Zdaž neměli spojenými silami tohoto úhlavního nepřítele křesťanstva vypuditi z úrodných niv evropských do Asie, odkud přitáhl? A hle s tímto divokým a fana-

tickým národem spojil se král Bela. Měl ve svém vojsku: Uhry, Poláky, Rusy, Valachy, Řeky, Srby, Bulhary, Kumány, Turky ano i Tatary.

I Otakar se zbrojil velkolepě. Ozbrojl i sedm tisíc mužů od paty až ku hlavě i s koňmi v železo. Velké vojsko měl Otakar, mnohem větší král Bela.

Co pak se to stalo opět v Praze? Hle, všecko jest na nohou! Jen ženy, jen starci, jen maličké dítky zůstávají doma. Již zase naplněn jest vzduch nad Prahou velebným hlaholem zvonů. Již zase vyprovázejí Pražané, co doma zůstali, krále a vojsko daleko za Prahu. Každý naplněn jest obdivem při pohledu na železné muže.

Dlouho muselo vojsko zase táhnouti, než dorazilo k nepříteli. A kam táhli až? Táhli až do Rakouska na tak zvané moravské pole. Zde se rozkládá velmi krásná rovina, již protéká řeka Morava. Dále než až k řece nemohla vojska. Na pravém břehu Moravy rozložil se Otakar se svým vojskem, na levém břehu Bela. Jaké to velebné podívání na přčetné ozbrojené davy! Zbraň se leskla, rozširujíc kol kolem oslňujícího lesku svého. Než pohled to i smutný, povážíme-li, že proto jsou zde lidé rozestaveni, aby se bili, vraždili. Vojín

nezná vojína. Mocí má neznámého připraviti o ten největší klenot na světě — o život. Krví se má napojiti země, krví lidskou, nevinnou. Ó běda, třikráte běda tomu, kdo bývá příčinou války nespravedlivé!

Jak bude míti jednou odpovídání tam na věčnosti u Otce lásky.

Vojska oddělena byla řekou. Nikdo se neodvážil řeku překročiti. Několik dní trvali v nečinnosti. Jen malé šarvátky se udály. Tu vyzval konečně Otakar Belu, aby jedno vojsko přešlo na druhý břeh, by se volně bití mohli. Návrh ten byl přijat. Dle úmluvy měl král Bela se svým vojskem přejíti. Otakar ustoupil poněkud a Uhři přešli řeku. Otakar rozestavil své voje. Uhři ale zrádně chtěli Otakara přepadnouti. Avšak krvavě měli zaplatiti hnusné zrady!

Kralevič Štěpán přepadl Otakarův střed. Špatně ale pochodil. Zdeť právě byli stateční, obrnění Čechové, muži železní, jádro vojska. Spozorovav Otakar podlosti maďarské, obrátil se ku svým statečným vojínům a promluvil k nim takto: „Vojínové, bratří! Rozhodné přišlo okamžení! Zmužile si počínejte; Nezapomínejte! že jste rekovní Čechové! Ať i dnes dozná celá Evropa, že jste národ

udatný, řekovný! Počněte již ve jmennu Páně! Heslo naše budiž: Svatý Václav!“

Domluvil. A hle, i nebe samo zdálo se souhlasiti se slovy srdečnými rekovného krále českého Přemysla Otakara II. Nebe, byvše až dosud naplněno chmurnými oblaky, najednou se vyjasnilo. Slunce v nové čarovné kráse se ukázalo na obloze nebeské. Jasně ozářilo prapor, na němž se zaskvěl obraz sv. Václava. Důvěrou a udatností nevídanou naplnil pohled ten velebný srdce a duši synů vlasti české.

Uposlechnuvše hlasu králova, že s Bohem mají počítati, jenž spravedlivé věci dává vítězství, počali velebným, unášejícím zvukem prozpěvovati: „Hospodine pomiluj ny!“

A věru, nic nemůže člověka tak rozohniti, jako zpěv, zpěv zbožný. Proto, jak nám dějepis dosvědčuje, i Řekové nejednou zvítězili a vítězství toto připisovali plamennému zpěvu.

Unášející byl pohled, kterak vojínové osmáhlých tváří zpěvem zbožným dodávají si útěchy, posily.

Útok nepřátel byl zmařen. Jako mury hradné, nedobytné stáli železní mužové, jádro celého vojska. A nyní chutě se dali do díla. Sekali do nepřátel jako do loutek. Zrada zpupných Maďarů uvedena jest v nivec.

Ba jeden voják přistoupil až k samému králeviči Štěpánu a smrtelně ho poranil, řka: „Tu máš na památku, zrádný příteli!“

Uhři, vidouce to, dali se na útěk. A nyní počal strašný boj. I bylo lkání i bylo naříkání mezi voji nepřátelskými! Nepřátelé padali jako mouchy. Osmnáct tisíc jich zůstalo na bojišti. Strašný byl to pohled! Tu ležel voják s rozdrcenou hlavou a pro milosrdenství Boží prosil, aby ho dobili. Něco opodál ležel jiný, nemaje nohy, nemaje ruky.

I povstal zmatek nevídaný. Zbaběle odhazovali nepřátelé zbraně a dali se na útěk. Ale kam měli utéci? Před sebou měli nepřátelské vojsko a za sebou ach dravé vlny hluboké řeky Moravy. Než co na plat? Utéci museli. A proto se vrhali v řeku, chtějíce přeplavati. Ale nemilosrdná řeka metala jich do zkázonosného jícnu a topila je. Utíkajících přibývalo víc a více. Utopenců bylo taktéž víc a více. Čtrnáct tisíců nepřátel nalezlo hrob svůj v studených vlnách Moravy.

Přes jejich těla jako přes nějaký most stoupali Čechové, pronásledující nepřátel a hubíce jich každým krokem. Již jsou Čechové na druhém břehu, již jsou v táboru nepřátelském. Jakého tu bohatství, jaké

tu nesmírné kořisti dostává se vítězícím Čechům! Kdo by to mohl vypsati?

Než Čechové nczdají se dnes umdlévati. Slavně chtějí dílo dnešního dne dokonati. Daleko až k Presburku pronásledují hrdého Maďara.

Ba i Tataři, kteří jednou byli hrůzou a metlou Boží říše moravské, utíkají o překot a proklínají železného krále českého. Mnohý, co přece unikl, vypravuje ještě co děd vñoučatům svým tam o tom králi českém, jenž pokořil udatného národu tatarského železným vojskem.

I oslaveno bylo jmeno národu českého způsobem tak slavným a hrozným léta Páně 1260 12. června, oslaveno na přímluvu sv. Václava za heslem: „Svatý Václav!“

Otakar se procházel řadami udatného vojska českého. Všickni vojínové hrnuli se k němu co k otci.

I rozhlásila se sláva českého krále Otakara po celé Evropě rychlostí blesku, zavítala i do staroslavné Prahy. Pražané tu zajásali, naplněni jsouce hrdostí velikou. Slavně uvítali zase rekovného krále, krále železného, Otakara; uvítali i muže železné, jenž se vyznamenali v bitvě i zbožností i hrdinností.

7. Rodinný život.

Až dosud byla řeč jen o zevnějším životě Otakarově. A jak to vypadalo s jeho domácím životem? Tu snad nalezal spokojenosti, tu si snad oddechnul po strastiplných pracích vladařských? Ba nikoliv!

Bývalť obyčejem u panovníků, že uzavírají sňatky z příčin politických, buď aby moc svou utvrdili, buď aby nového spojence dosáhli. Není tudíž divu, že velmi zhusta manželství takové bývá nešťastné.

Otakar na počátku se dlouho neženil, ba na ženidlo ani nezpomněl, maje vladařské povinnosti jen na zřeteli. Teprv později pojal za manželku Markétu, sestru bojovného vévody rakouského, a vdovu. Markéta, jsouc již vdovou, byla, když si ji Otakar vzal, při letech. Již její zevnějšek odstrašoval každého. Byla prostřední, nesouměrné postavy, snědé pletě. Obličej hnusil poněkud smáčknutý neobyčejný nos. Tvář její zahalovala se téměř ustavičně mráčky nevole a mrzutosti anebo, jak se říkává, ráda škareděla. Velké náklonnosti k Otakaru neměla.

Otakar, nenaleznuv pokoje ani prací ani slávou a vyznamenáním vojenským, hledal ho doma u své manželky. Avšak

Markéta škareděla, Markéta nepromluvila ani jedinkého přívětivého slova na svého manžela. Tato netečnost a studenost bodala citelného Otakara, bodala ho co ostrý meč. Zadumával se a octnul se v myšlénkách tam opět, odkud utíkal, octnul se u svého provinění, že tak hanebně jednal s vlastním otcem, že tak velmi ublížil matce, která ho tak vroucně milovala.

I probudil se ze svého dumání a zase spatřil před sebou brumlavou Markétu. Nemiloval jí, ba byl velmi rád, nemusel-li v její společnosti dlíti. To se zase nelíbilo Markétě. Dělala mu předhůzky, že málo o ni pečuje, že se raději jinde toulá a po radováncích pachtí. A Markéta nedělala Otakaru křivdy.

Otakar, chtěje svědomí utlumiti, vrhl se nyní v náruč rozkoše. Mnohdy ztrávil celé noci mezi svými milostníky. Ano i jiné se vrhl v náruč, jakési Anežce, která nosila vlasy jako mužští. Všeobecně nazývala se Palčérík. Anežka byla neobyčejné krásy, jemné pleti, ušlechtilých způsobů. Otakara upoutala Anežka zcela na sebe. Doma u Markéty bylo Otakaru nevolno, smutno; u Anežky se mu polehčilo. Žil s ní v hříšném poměru. Tak chtěl ujíti poraněnému svědomí.

Blahový Otakar zapomněl, že všecka rozkoš pozemská nás může jen na čas upoutati, jen na krátko oblažovati, napotom ale že se nám zprotiví, zhnusí. O tom se přesvědčil brzy. I Anežka ho víc netěšila.

By se míra domácího neštěstí jeho dovršila, neměl Otakar žádných dětí. A věru nic nemůže na světě tak oblažiti otce, matku, jako zdárné dítky. Těmito něžnými tvory se obepolná láska jen utvrzuje a rozmnožuje. Otakar se nad tím velmi rmoutil. Jeho tak skvělé postavení, všecko bohatství, všecka sláva ho netěšila. Toužil po nástupci. Nepřízeň a odpor k Markétě rostl každým okamžikem.

Otakar pomýšlel na to, aby se s tímto nemilým tvorem co nejdříve rozloučil. I Markéta, vidouc, že Otakar jí nemiluje, pozorujíc, že jest v tenatech Anežčiných, přála si, by s Otakarem byla rozvedena. Otakar vyslal tudíž posly k papeži a žádal ho, by se mohl s Markétou rozvésti. Papež tomu dovolil a sice z té příčiny, že Markéta před sňatkem učinila slibu, že vstoupí do kláštera. Manželství toto bylo tudíž neplatné.

Markéta se odebrala do Kremže, kde až do smrti své zůstala.

Otakar pomýšlel nyní na nový sňatek. Obrátil zřetel na Kunhutu, dceru haličského knížete Rastislava.

Kunhuta slyнула nevšední krásou. Byla velké, štíhlé postavy. Na hlavě řinuly jí hojné, bujné kadeře, barvy černé. Obličej okrášlen byl růžemi přirozené krásy. V očích temných plál oheň cudnosti a nevinnosti. Když Otakarovi poslové k ní přišli a jí oznámili, že král Otakar ji chce za manželku, nezpěchovala se. Vždyť slyšela již tak mnoho o králi českém, jenž po celé Evropě znám byl pro své bohatství a nádheru co král zlatý a pro svou rekovnost co král železný.

Jak mile si vše zařídila, vydala se s četným komonstvem a četnou družinou na cestu do Uher do Presburku. V Presburce vykonal se i sňatek. S novou královnou odebral se Otakar do Prahy, aby se slavná korunovace vykonal.

Čechové přijali slícnou královnu s neobyčejnou slávou. Celá Praha vyšla vstříc uprostřed hlaholu zvonů. Všecko jávalo, provolávajíc královně sláva.

Konečně se přiblížil léta Páně 1261. den korunovace. A v skutku nic nemůže býti pro národ unášejícího jako den, kde král přijímá koruny z ruky pastýře, kde připovídá Bohu, že se chce přičiniti, aby se stal otcem a nikoliv katanem svého národu; kde přísahá, že chce chrániti spravedlnosti a práv národa.

Přípravy ku korunovaci děly se již po delší čas napřed. Celá Praha nabyla rázu slavnostního. Domy byly ověnceny květinami a svěžím zelením. V oknech a branách mohl's čísti tisícera nápisů, v nichž vyjevováno štěstí a blaho milovanému králi a něžné královně. Zvláště pak byl vyšnořen hrad pražský. Drahocenné koberce rozprostíraly se tu, drahocenné okrasy mohl's tu viděti. Pro krále a královnu vybudovány jsou nevšední stany. Stany se zářily hedbávím, trpýtily zlatem, stříbrem, drahokamem. Nejdražší byly arcikoruny. Bylyť z ryzého zlata, hojně démanty a drahokamy pokryté.

K slavnosti se dostavilo i přechetné množství cizinců. Bylo jich tolik, že v Praze neměli ani místa. Tu poručil král, aby se na Letně mezi Ovencem a Holešovicemi vybudovaly dřevěné stánky.

Korunovaci předsevzal arcibiskup moravský. Konečně zavítal o vánocích očekávaný den. Slunce, jakoby se samo těšilo dnešnímu dnu, objevilo se na obloze v jasné kráse. Ani jedinkého chmurného mráčku nebylo na nebi viděti. Sama příroda brala podílu na dnešní slavnosti.

Hle, již vyzvánějí k slavnosti! Tisíce a tisíce hostů bere se v rozličném, malebném

kroji na hrad pražský. Silnice, cesty nemohou stačiti.

Již přichází král, přichází i královna. Krásní bělouši táhnou drahocenný vůz. V kostelejích očekává arcibiskup, obklopen přecetnou assistencí kněží. Již klečí král a královna.

Tu vystupuje arcisiskup na povznešené místo a mluví dojemným hlasem: Přemilý synu a dcero! Židé žádali tvrdošijně, aby měli krále. Samuel nejvyšší kněz židovský, zrazoval jich ve jmenu Hospodinovu od tohoto umyslu. A proč? Připomínal jim, že král, maje moc v ruce, snadno může této moci zneužívatí proti lidu. A vskutku slova ta bohužel vyplnila se již na prvním králi Saulu.

Ne tak, doufám, věhlasný králi, že se zachováš. Očekávám, ba jsem přesvědčen, že i po tvé smrti poddaní budou s úctou a vděčností a láskou o tobě mluvit. Aby se to vskutku stalo, nezapomínej na slova písma sv., že všeliká moc s hůry, s nebe králi dána jest. Hleď, abys povždy byl otcem svých poddaných, ochrancem potlačených, zvláště pak vdov a sirotků. Především ale budiž všem vzorem pravého křesťana. Neboť jen ten, kdo sv. náboženstvím

jest protchnut, může i blahodějně, právě křesťanky působiti.

A nyní již přijměte z ruky mé koruny. Dejž milosrdny Hospodin, aby i On sám vás mohl jednou tam na věčnosti okrášleti korunou věčnou, okrášlenou mnohými drahokamy všelikých cností a dobrých skutků.“

Po těchto slovech vložil arcibiskup králi a královně korunu na hlavu. Mezi tím zpívala se velebná kantáta. Po vykonané korunovaci padli všickni na kolena a modlili se vroucně za blaho krále a celého národa českého. V nejednom oku zaleskla se slza, slza radosti a zbožnosti. Slavnost se ukončila slavnými službami Božími a ambrosiánským chvalozpěvem: Tě Boha chválíme. Opět zavzněly všecky zvony pražské.

Napotom byla slavná hostina, v níž se mnohé připitky děly. Hodovalo se skvostně právě královsky. I turnaje se držely, v nichž se Čechové zvláště vyznamenali.

Tato slavnost, zvláště pak slova arcibiskupova při korunovaci učinily na Otakara veliký dojem. Umínil si, že nyní jedině blahu svých poddaných žíti bude. Svátě přislíbil Bohu, že poklesek mládí svého hojně vynahradí dobrými skutky. A

čím více o blaho svých poddaných pečoval, tím více se cítil spokojeným.

Nejednou klekával sám a sám v domácí kapli a vysílal vroucné modlitby k trůnu Hospodinovu. Jako kdys král David, poznáv hříchu, ho litoval a hořkých slz prolil, tak i král Otakar. Bohu na počest vystavěl mnoho kaplí a kostelů. Tak chrám všech Svatých na Hradčanech pochází od krále Otakara, hlásaje nám kajícnost krále českého.

S Kunhutou žil Otakar v lásce a svornosti. Bouře, která ihned vztahovati se počala ze všech stran na Otakara, mírněna byla něžnou oddaností Kunhutinou. Kunhuta byla králi oddána s celou duší.

Radost a domácí poklid se ale ještě více zvětšil, když Hospodin rodičů obdařil synáčkem. Kdo popíše ty city, co pocítil šťastný otec, když ponejprv přivinul synáčka svého k tlukoucímu srdci, když ponejprv vtiskl políbení na jeho rty! I královna naplněna byla slastí velikou, hlubokou. Neštěstí, které se nyní u velikém množství hrnulo na rodinu královskou, umírněno bylo značně blahem domácím. Kraleviči dáno jméno Václav.

Ještě jednou se ukázal Otakar ve vši slávě a nádheře, když kralevič uherský se ženil s Kunhutou brandenburkskou. S četnou

družinou dostavil se i král český k oddávkám. Nad Dunajem řekou odbývala se veselka na prostranném místě. Sešlo se sem hostů, že nebylo lze jich spočítati. Bylo jich na sta tisíců. A přece se zásob dostalo, ba ještě zbylo. Tu mohl's spatřiti skvostnost právě šalomounskou. Stany, v nichž panstvo se zdržovalo, byly z hedbáví. Stan pak, kde vykonány byly oddavky, byl uspůsoben v krásný kostelíček. Pokryt byl vzácným sukem a drahocennými tkaninami. Král český a uherský zápolili v nádheře. Ze všech ale nejvíce skvěla se vznešená nevěsta. Otakar ji obdařil svatebným rouchem. Šat měla z purpuru; protkán byl zlatem, něžnými obrazy; pokryt byl perlami a drahokamem. Na hlavě měla ozdobu ze zlata, ozdobu nesmírně drahou. Po oddávkách byla slavná hostina a po ní nastaly rytířské hry, k nimž jen nejvzácnější a nejstatečnější hosté připuštěni byli.

8. Vnitřní nepřátelé.

Otakar oplýval nyní domácí blažeností. A ta věru dodává síly, dodává útěchy, že milerád nese břímě všelikých nepříjemností, všelikých útrpení a křížů. Otakar byl již dávno uznal šerednost jednání svého mládí. Uznával, že byl nehodným, nevděčným synem.

Avšak kletba otcova, kletba matčina měla se na něm strašně vyplniti. Mračno neštěstí se víc a více nad jeho hlavou, jeho osudem zatahovalo. Bůh uznal za dobré, aby král již zde na světě byl trestán, by ho ušetřiti mohl tam na věčnosti. Arci bolestné to přichází člověku. A přece by se měl tomu jen těšiti a radovati. Anebo není to bolestné, není, strašné, pakli se musí někomu ruka nebo noha odejmouti? Avšak takový nešťastník se těší tím, že byť se mu i jeden úd odejmul, přece zachován bude na životě. A tak i nebeský lékař nám mnohdy v životě podává léku odporného, jen aby nás vyléčil pro věčnost, kde vlastně teprv žíti počneme.

I Otakar musel z číše takového utrpení píti, ba musel ho dopíti až do poslední krůpěje.

Král Otakar, jak již svrchu podotknuto, velmi rázně vystoupil proti loupežníkům. A kdo byli tito loupežníci? Byli to bohužel i mnozí pánové statků, mnozí rytíři. Z hradů vystupovali na klidné pocestné, zvláště kupce a olupovali jich o jich majetek. A pakli se bránili, neušetřili jich ani na životě. Otakar s takovými ukrutníky nedělal mnoho křiku a soudu. Kohokoliv polapil na beze-

ctném řemeslu, toho ihned dal pověsiti na strom.

Loupežnictví bylo za tehdejších časů v Čechách velmi rozšířeno. Podporovala je sama příroda. Málo bylo tehdáž pořádných cest a silnic. Vlast naše pokryta byla hustými, nepřehlednými lesy. Tou příčinou nemohl arci král všech lupičů vyhubiti. Mnozí, obávající se přísného ramene Otakara, zanechali nekalého řemesla. Proto ale zanevřeli tím více na Otakara. Očekávali jen příhodného okamžení, kde by se na přísném králi krvavě pomstili. Vskutku pokolení to dábelské! Neprovádí hanebných skutků jen proto, aby nebylo trestáno. Uvnitř ale srdce jejich naplněno jest zlobou nejhorší. Blahoví zapomínají, že Bůh jest vševědoucí a okem svým že proniká i ledví duše naší. Zapomínají, že jich jednou Pán přísně souditi bude i z každé nezřízené žádosti, i z každé hříšné myšlenky.

I mnoho korunních statků bylo zadluženo anebo milostníkům Václavovým rozdáno. Jakmile král Otakar vládu nastoupil, žádal těchto statků nazpět. Rozumíť se samo sebou, že pánové tito drželi statků způsobem nespravedlivým. Líchotiliť králi Václavu, schvalovali ve všem jeho jednání, jen aby sami z toho vyzískali.

Hanební lichotníci! Co měli jako rádcové krále upozorniti, že nejedná dobře, že přivádí na mizinu i sebe i zemi, kořistili z vad a poklesků králových. Ano sami uváděli ho v proud hříšných vyrazení, sami přiváděli Václavu nešťastných obětí, kteréž nebyly vražděny na těle, nýbrž, což mnohem horší jest, na duši. Přiváděny byly o svou nevinnost. Krásní to přátelé, kteří obkličovali krále co včely, ssáli pro sebe a obohativše se, nestáli více o krále.

Když tudíž Otakar vystoupil a statků žádal nazpět, povstala mezi touto chátrou pravá morální bouře. Jako moře srotili se proti králi. Vždyť považovali statky ty za své. Jen s nevolí, jen že ustoupiti museli moci, vydali korunních statků. I oni hořeli ohněm vnitřní zloby, ohněm pomsty. I oni čekali příhodného času, kde by pod prapor nepřátelský vstoupili a Otakara zničili. Aby i jiným dali na jevo, že přišli o své jmění, dávali si nová jmena u př. pán z Chudoby, ze Žebráka, z Nemanic.

Tyto pánové nám i ukazují, jak hanebné jest, pakli kdo zapomene na své povinnosti vlastenecké. Věděli dobře, že bezprávím drží statků zemských a přece jich dobrovolně odstoupiti nechtěli. Věděli, že blaho

vlasti toho požaduje a přece sloužili jen sobě, svému sobectví.

Jak mnoho bohužel nalozáme i nyní takových vlastenců! Mají v každém třetím slovu na jazyku vlast, národ, národnost a sice jen proto, by z toho něco měli. Z úst jejich uslyšíš samé: „Na zdar!“ Ale má-li se skutkem ta jejich národnost, vlastenectví ukázati, mají-li nějaké oběti pro vlast podstoupiti, obrátí jako vítr. Vymlouvají se na zlé časy, neobětují praničeho. U takových se v plné míře naplňuje přísloví: Skutek utek.

K těmto všem vnitřním nepřátetům přidružili se konečně i třetí.

Přemnozí, co horoucně národ a vlast českou milovali, nemohli s Otakarem souhlasiti co do Němců. Těžko toho nesli a vším právem, že Otakar Němcům přistěhovalým tak nadřzuje, aby v nich měl zbraň, měl baštu proti pánům českým.

Otakar, maje matku němkyňi, vychován byl v duchu německém. Ačkoliv miloval vlast a zemi, nebylo srdce jeho naplněno něžnou láskou k řeči a starodávným zvykům českým. U dvora jeho nezavzníval hlahol, nímž Záboj a Slavoj oslavovali vnady, čest a přednosti Čechie. Na dvoře mluvilo se řečí cizinskou, německou. Tato nešetrnost

musela arci hluboce urážeti zdárných synů českých. Řeč česká byla ve svém vlastním domě jen zavrženou popelkou. Kolem sebe shromáždil Otakar rádců, kterých povolal ze všech končin světa, z krajin německých. I, tím se nezalíbil pánům českým. A může-li Němec, cizozemec, takovou láskou nadchnut býti ku vlasti cizé, jako ten, jenž se zrodil v této vlasti, jenž zde ponejprv spatřil paprsků slunečných, jako ten, v němž všecko, kamkoliv pohledne, budí slastiplné úpomínky na mládí tak bezstarostně ztrávené? Nikdy! Takovým se jedná vždy jen o vlastní zisk, málo jim leží na srdci blaho vlasti, blaho lidu rodného. A jakou bolestí muselo býti naplněno jejich srdce, když viděli, že tyto cizozemci všude mají přednost, na jich sebe nerozumnější radu že se dbá a hlas věrných, původních obyvatelů se zanedbává! Když pak úrodné nivy vlasti naší milé zaplavovány byly obyvatelstvem německým, když těmto jako Čechům na potupu se dávaly zvláštní privileje, když i města česká byla obsazena obchodníky německými, jenž očividně na záhubu Čechů bohatli: rostla nevole a hněv spravedlivý u českých obyvatelů víc a více.

A což teprv, když král vložil ruku svou i po tom nejsvětějším, co národu může

býti, po samosprávě měst a obcí, po úřadech župných; když zavedl právo německé! Rozkvašenost se vzmahala víc a více, láska k panovníku ochabovala každým dnem. Tím zlomil arci Otakar moci šlechty, ale učinil si i mnoho nepřátel, kteří se jednou strašně měli na něm pomstiti.

Takto rozmnožil Otakar moc královskou proti preveliké moci šlechty. Utvořil si nadaného stavu městského. Avšak velmi se prohřešil, že při svém záměru bezohledně, ba i nespravedlivě si počínal. Počínal si co vladař, nemaje na zřeteli opravdové blaho a spokojenost národa, nýbrž jen sebe samého a svou moc. Dotknul se tím výhradních práv a výsad šlechty. Dopustil se ale i velkého bezpráví, velké křivdy proti národu českému. Jednoho zla odstranil a mnohem větší zavedl. Měštům, jednomu stavu, dal mnoho práv, která byla na úkor ostatním stavům, zvláště stavu rolnickému. Stav rolnický stal se takorba otrokem stavů ostatních. Kdo by to mohl schváliti? Bohu díky! že časy ty již minuly, že stav rolnický zvláště za našich časů vyzdvižením roboty konečně dosáhl volnosti! A tak tomu také má býti. Vždyť právě stav rolnický tvoří u nás jádro, tvoří sílu vlasti naší milé.

Prvé byly před právem a zákonem slovanským všecky stavy stejny; novým pak zákonem Otakarovým německým zmizela rovnost před soudem, což přece první zásada spravedlnosti.

Co ale nikdo Otakarovi odpustiti nemůže, jest, že rozmnožil obyvatelstvo německé v Čechách v míře ohromné a že těmto přistěhovancům dal většího práva, než obyvatelstvu původnímu českému.

A proto byť byl Otakar sebe více povznesl slávu vojenskou národu českého v celé Evropě; byť byl udatenstvím a rekovností naplnil celou Evropu úctou k národu českému: zasadil mu uvnitř říše ránu hlubokou. Otakar to byl ponejvíce, jenž zasil do vlasti naší símě nových, dlouho, ano povždy trvajících třenic národních. A símě toto vydalo ovoce hrozného. Přinesloť národu našemu utrpení, které musel co holičičí národ snášeti od zpupných cizozemců. Símě toto ďábelské přivedlo nejednoho věrného Čecha o život, bylo příčinou ohromného krve prolití. Otakar to byl, který vlasti naší byť i vzdáleně spůsobil neblahé poměry, pro kteréž Čechové ve vlastním domě hájiti se museli na krev a život.

A nyní již snadno každý pochopí, proč přemnoží i zdární vlasti české synové

zanevřeli na krále, proč nestáli o toho, jenž, aby své moci rozšířil, uvedl vlastní národ, z něhož pocházel, v hnusnou porobu privilejovaných cizozemců.

Tím ale připravoval Otakar i sobě záhubu, jíž více uniknouti nemohl. Seděl na trůnu, jež počali již hrýzti červové na všech stranách.

Mnohem větší nepřítel povstal ale proti Otakarovi zevnitř, jenž ho měl krutě ponížit.

9. Zevnější nepřítel.

Až dosud byl Otakar znám a vážen po celé Evropě. Pokoj panoval uvnitř říše jeho, ač již dosti nepřátel měl proti sobě.

Tím větší nepořádek panoval ale v říši německé. Byl sice zde král, ale jen dle jmena. Jeden měl málo moci a ten druhý dlel mimo říši. Proto panoval strašný nepořádek. Nikdo nebyl jist svého majetku. Silnější ubližoval slabšímu. A práva nenalezl nikde. Učí pak nás zkušenost, že obyčejně špatní činí křivdy a bezpráví. Hodným vedlo se zle. Spravedlnosti nebylo se lze dovolati. Vždyť právě ti, co měli právu a spravedlnosti sloužiti, páni a rytíři, byli nejhorší. Potlačovali bezbranných poddaných, ano olupovali i pocestných. A toto

právo, kde slabší ustoupiti musel silnějšímu, kde vlastně panovala moc, panoval meč, nazváno jest právem pěstním.

Není divu, že ze všech stran ozývaly se nářky a volání o mocného krále, jenž by zase spravedlnosti a právu cestu proklestil. I knížatům se již taková bezúzdnost nelíbila. Po druhé vyslali posly k hrdinnému králi českému, Přemyslu Otakaru II., aby důstojnost německého krále na se přijal.

Když se poslové u dvora pražského dostavili, byli od Otakara velmi vlídně přijati. Otakarovi žádost a poselství velmi líchotilo.

Dříve než se Otakar rozhodnul, svolal domácí radu. Rádcové nebyli stejného smýšlení. Jedni radili, by korunu přijal a tak moc a slávu českou ještě více utvrdil a rozšířil. Druzí ale byli opáčného náhledu. Praviliť, že by vlastní země utrpěly, ješto by se král přespríliš německými záležitostmi zabývali musel. A tohoto náhledu byl i Otakar. Ostatně toho učinil i proto, že sláva ho více netěšila. Nabažil se jí již zcela. Domácí rodinné blaho bylo mu nade všecko.

I dal předvolati poslů a řekl jim, že ho to velmi těší, že k němu mají důvěru.

Avšak podávané důstojnosti přijmouti nemůže. Smutně se navrátili poslové nazpět.

Tímto rozhodnutím vykopal si Otakar sám hrob; připravil si záhubu. Povstalť proti němu mocný sok. Knížata německá vyvolili si za vládce říše německé Rudolfa, hraběte habsburgského. Tento Rudolf znám byl Otakarovi. Vždyť s ním táhl proti Prušákům, kde si ho i velmi zamiloval.

Rudolf byl řádný muž. Podávané důstojnosti milerád přijal. Železnou rukou povstal proti všem zlořádům a šťastně jich odstranil.

Než i Otakarova moc zdála se býti Rudolfu nebezpečnou a to tím více, anto ho Otakar nechtěl za německého krále uznati. A proto brojil proti Otakarovi. Nejprv se smířil Rudolf s papežem Řehořem X., aby od něho uznán byl. A nyní vystoupil rázně proti králi českému. Žádal, aby Otakar přijal zemí svých co vasal z ruky jeho. Tomu arci nemohl Otakar přivoliti, ješto všecky země držel právně. Tu se rozdurdil Rudolf a předvolal Otakara co zbojníka před říšský sněm. Otakar si stěžoval na takovou křivdu u papeže. Nadarmo. Papež mu jen radil, aby se hleděl přátelsky s Rudolfem smířiti. Otakar, vědom jsa si své nevinności, před soud se nedostavil.

I co neučinil Rudolf? Prohlásil Otakara za zbojníka, za zbaveného všech zemí, ba — kdo by tomu věřil — pánovitě a bezprávně i království českého a markhrabství moravského mu odňal, chtě lakotně i tyto země do říše německé vtrhnouti. To byla velká rána pro Otakara. Arci, kdyby byl uvnitř říše neměl nepřátel, snadno by byl pokořil hrdého Rudolfa. Ale nepřátelé jeho vnitřní radovali se arci i na svou vlastní záhubu tomu a vystoupili zjevně proti Otakarovi. Hlavou těchto spiklenců, jenž se s nepřítelem vlasti spojili, byl starý Boreš z Risenburku.

To bylo arci přespříliš na ubohého ze všech stran sklíčeného krále. I počal sobě vlasy rváti a zpomněl si — na pikle, které byl sám kul proti vlastnímu otci. Viděl, jakou měrou nešťastnému otci měřil, takovou že se i nyní měří jemu. Krutý meč pronikl i srdce jeho. Živě mu připadl na mysl sen. Viděl, cítil, předvídal, že půda pod ním se kácí.

Nejvíce Otakara trápilo, že i Vítkovci, jichž hlavou byl Záviš z Falkenšteina, proti němu se spikli. Záviš byl muž štíhlé postavy, neobyčejné krásy. Zvláště se vyznamenal lahodným zpěvem a unášející hudbou. Na hradě královském byl rád

vidán. Nejeden večer strávil v kruhu královské rodiny. I Kunhuta ho ráda viděla a dávala mu svou přízeň na jevo. Král arcí tomu nebyl povděčen. Báł se o lásku a přízeň své manželky. Vždyť jeho vlastní svědomí mu předhazovalo, že i sám jednou byl nevěrným Markétě. A věru se nemýlil. Královna se nakloňovala víc a více Závišovi, odcizovala se víc a více svému manželci. A tento Záviš, jenž byl domácím přítelem, tento had, jehož si takořka odchoval ve vlastním domě, stál na straně spiklenců.

Není divu, že král poněkud' ochábl na mysli, že poraněn byl v útrobách svých tento statečný lev. Chystal se sice k válce, chystal se proti soupeři. Na počátku měl i několik spojenců, avšak kletba otcova: „Dobývej jen dobývej, dosáhni slávy veliké. Avšak až dosáhneš znamenité výše, tu ať se boří pod tebou půda díla tvého. Ať i proti tobě povstane nepřítel mocný a pokorí tě do prachu země. A jako nyní zrádně proti mně jsi povstal, tak ať zradou svých vlastních skončíš bídně potupen život svůj.“ Slova tato strašná vyplňovala se již na nešťastném synu.

Co den ubývalo vojska Otakarova, kdežto vojsko nepřátelské se množilo každé hodiny.

Otakar se musel i toho dožiti, že i Uhři, kdež nedávno se dal viděti v slávě a štědrotě, s nepřitelem se spojili. Musel chudšas trpce zakusiti, jak marná, nestálá jest přízeň tohoto světa. Dnes nás oslavuje, dnes nám provolává slávu, a zítra volá nám: Pryč s ním, ukřižuj ho!

Císař Rudolf položil se s velkým vojskem u Norimberka. Chtěl odtud vtrhnouti do Čech až do samé Prahy. Ostatní spojenci měli vpadnouti do ostatních zemí.

Jen Jindřich, vévoda bavorský, zůstal Otakarovi věren. Vida ale později, že Otakar přesile tak ohromné odolati nemůže, opustil zrádně Otakara a smířil se s Rudolfem. Otakar musil tudíž plán svůj změnit. Táhl obtížnými a příkrými cestami do Rakous. Tu se dozvěděl, že v Čechách povstání se stalo.

Zlá to novina pro sklíčeného krále! Pozdě poznal, že vladař nejdříve o to se starati má, aby uvnitř ve vlastní říši byla spokojenost. Poddaní musí milovati svého krále a nikoliv se ho báti, nikoliv ho nenáviděti. Kdož by o tom pochyboval, že kdyby Čechové věrně stáli při Otakaru, kdyby nadchnuti byli láskou ku svému mocnáři, nadchnuti i duchem vlasteneckým,

že by byli zvítězili nad sokem sebe mocnějším a pokořili ho až do prachu země.

Otakar, opuštěn ode všech spojenců, opuštěn i od vlastních poddaných, jenž houfně utíkali od vojska, zmalomyslněl a musil povoliti.

Nastala bouřlivá noc. Blesky se křižovaly co hadové na černých mračnech. Hrom rachotil, naplňuje vzduch děsným zvukem. Vítr, vichr kácel mocné stromy.

Král Otakar procházel se uprostřed deště stany vojska svého. I počítal hlavy svých věrných a poznával, že jich jest málo. Stísněno bylo tu srdce žalem přestrašným. Mocně se mu dmula prsa. Zármutek jižjiž rozpoltoval jeho úzkostí naplněné tělo. A kdo popíše myšlenky, co se křižovaly jeho hlavou! I sahal si brzy na srdce, které chtělo takořka uniknouti jeho schránce tělesné; sahal i na hlavu, která jižjiž se takořka púlila. Hrůzné to okamžení, strašný stav! Již sahá nešťastný král po meči. Již ho drží v ruce a míří přímo k srdci. V tom si zpomíná ale na svou manželku Kunhutu, zpomíná i na miláčka syna Václava. Daleko vrhá od sebe zbraň zkázonosnou. „Ne, nikoliv!“ volá hlasem tuřím, „neučiním toho, nesáhnu na život svůj.“

Tu mu napadá ale i otec, napadá i matka nešťastná. I cítí žal, bolest, jakou rodičům svým spůsobil. Hořké slzy řinou se mu přes rozpálenou tvář. Lituje svého provinění, kleká na zem a modlí se, modlí dlouho, modlí vroucně.

„Ano, Otče nebeský!“ volá, „chci píti z kalichu trpkého trestu. kterého jsem si zasloužil a kterého jsi mi usoudil.“

Tam venku se tiší bouře, mizí blesky, zaniká rachot hromu. Ticho klidné nastává v celé přírodě. I v srdci Otakarovu utišila se bouře. Pokojně proudí se zase krev jeho žilami, pokojně sluče zase rozechvěné srdce.

Již opět jest Otakar u svého stanu. Pomodliv se, lehá na lůžko. A hle, anděl líbě zavřel jeho oči a přináší mu spánku posilňujícího, aby i nadále píti mohl klidně a odevzdaně do vůle Boží z kalicha hořkého.

Vysoko bylo již slunce na dráze nebeské pokročilo, když se Otakar probudil. Posilněn kleká král a děkuje Bohu, že mu přispěl v okamžení, kde chtěl sám ruku na svůj život vložit. Nedbá více na tento svět. Podává se nutnosti.

I vysílá poslu s bílým praporem, na znamení, že chce vyjednávat. Rudolf návrhu přijímá, avšak po činá si pánovitě, nemilo-

srdně. Krutých výminek žádá. Otakar musel Rudolfovi odstoupiti: Rakous, Štýrska, Korum, Krajiny a okršlku chebského. A království českého a markhrabství moravského musel přijmouti za léno císaře římského.

Ač podmínky a požadavky byly ohromné, přece jich Otakar, tak slavný a rekovný král český, přijímá. Jako lev mocný, jenž jedním skokem rozdrtití může nepřítele svého, jednou kulí přichází o sílu a moc: tak i Otakar, lev český, jedinkou smlouvou přišel o moc, sílu a slávu svou.

10. Utrpení roste.

Opět přichází Otakar se svým vojskem do Prahy. Kde jsou ale zástupové, jenž by přivítali krále? Nikdo nevyšel králi vstříc, jako tehdáž, když se vítězně vracel, pokořiv zpupných Maďarů a oslaviv jmeno národa českého.

Zdálo se, jakoby Pražané přáli Otakarovi, že byl tak velmi ponížen. Nikde nespátril soucitné tváře, která by nalila balzámu útěchy do sklíčeného srdce nešťastného krále. To arci bolelo velmi citlivého Otakara. Srdce mu chtělo žalem puknouti. Viděl, kterak při svém neštěstí osamotněl. Shledal, jak vrtkavé jest štěstí,

jak často si šašky vyvádí s člověkem, povznevši ho na vrchol a ihned vrhnouc jej nazpět do bezedné propasti.

Smutným obličejem a sklíčeným srdcem předstoupil před svou manželku Kunhutu. Alespoň zde v kruhu domácnosti chtěl zapomenouti na břímě zevnějšího neštěstí. Avšak i na Otakaru se vyplnilo, že pakli nás neštěstí stihá, nespokojí se jednou ranou, nýbrž dotírá na nás ráz za rážem.

Kunhuta již uslyšela o neštěstí, jaké Otakara potkalo. Zpráva a poselství toto naplnilo Kunhutu bolestí a zlostí velikou. Onať se zasnoubila s králem velmocným, přeslavným. Slyšelať o něm písně, jakéž prozpěvovali o něm zpěváci po celé Evropě. Slyšelať, jak se vychvaluje jeho statečnost, udatnost. Slyšelať o jeho bohatství a nádhře. A proto mileráda podala mu ruky své. A tento manžel její, opěvaný písněmi nesčíslnými, tento rek podlehnouti musel nepatrnému hraběti habsburskému, o němž až dosud nikdo ničeho nevěděl. Toho nemohla snést hrdá Kunhuta. I rozdurdila se uvnitř na nebohého Otakara, jenž u ní chtěl hledati útěchy, potěšení.

Proto, když se Otakar do hradu pražského navrátil, nespěchala co věrná a sdílná družka manželů nešťastnému vstříc,

nýbrž zůstala ve svém pokoji. Marné se ohlížel král, když do hradu vstoupil, po své manželce, po Kunhutě. Kunhuta se nedala viděti. Krále to mrzelo velmi. Viděl, že i ta ho opouští, u níž si chtěl nahraditi trampoty vezdejší. Opět pronikl krutý meč jeho srdce sklíčené. Mimovolně obrátil zraku k nebesům, tam ku Pánu, jenž povždy stojí při nás, pakli se i my Jeho držíme a přikázání Jeho věrně plníme, jenž nás ani tehdáž neopouští, když svět hanu na nás kydá. A v zpomenutí tom, v modlitbě krátké došel král útěchy a posily čarovné. Lhostejně patří již svému osudu, a byť byl sebe krutší, vstříc.

Konečně jde sám ku královně. Královna seděla u šicího stolku, hlavu měla podepřenou o něžnou ruku, v očích zářil jí zármutek, zářil i hněv.

„Kunhuto, věrná choti má!“ volá král téměř plačtivým hlasem, „což i ty, má jediná útěcha a touha, i ty se mě vzdaluješ? I ty se stavíš nemilosrdným jednáním v řady přčetných nepřátel a zrádců mých?“

Tato smutná slova, prorývající srdce alespoň na okamžik, obměkčila i srdce Kunhutino. I vrhla se, hlasitě plačíc a

štkajíc, Otakarovi do náručí. I Otakar nemohl pláči odolati.

Smutný to byl pohled na rodinu královskou! Kralevič Václav stál také nedaleko se svěšenou hlavou a vida rodiče plakati, plakal také.

Konečně, odlehčivše stísněnému srdci, posadili se. V Kunhutě zase povstala prvnější hrdost. Přemýšlela nyní, jak každý bude na ni ukazovati co na královnu pokoreného krále. Prsa se jí zase mocně dmula a zlostí sršely jí oči. I obrátila se na ubohého Otakara a pravila příkrým hlasem: „Tak jsi se tedy vyznamenal, ty hrdino? Skoro o celou říši jsi přišel. Toť hrdinství! Přisámboh! toho bych také dovedla.“

Král neočekával těchto slov. Mrzelo ho také, že kralevič Václav byl přítomen. A proto odpověděl Kunhutě povznešeným hlasem: „Již ani slova více. Nepřisluší tobě, abys jednání mé posuzovala. Nerozumíš tomu. Spíše jsi měla o všem pomlčeti a ke mně se chovati, jak se na hodnou manželku sluší. Poznávám již, že všecko, ano i ta, pro niž jsem žil, mne zrádně opustila. Nuže budiž! Vrhni se i ty v náruč nepřátel mých a doplň míry osudu mého přenešťastného!“

Po těchto slovech opustil král komnatu Kunhutinu. Kdo by mohl popsati, co cítil Otakar v tomto strašlivém okamžení! Již opět mu napadala ďábelská myšlénka, aby se sám usmrtil. Avšak myšlénka na Boha opět ho šťastně vysvobodila. Tím pevněji, tím odhodlaněji si předebral, že vše bude snášeti klidně. Velkomyslně se poddal svému osudu.

A vskutku diviti se musíme, že král vše tak trpělivě snášel. Dvakráte již bojoval s tím nejhorším nepřítelem, sám sebou, a podvakráte i zvítězil. A tím se ukázal hrdinou nejvěčším; tím dosáhl vítězství, které se nikterak přirovnati nedá s vítězstvím, jakého si dobyl nad zpupnými Maďary.

Kunhuta nemilovala více Otakara. Zanevřela naň a zasazovala mu necitelným chováním ran hlubokých. Opět jí přišel na mysl Vítkovec, Záviš z Falkenšteina. Viděla před sebou mužnou jeho postavu, slyšela unášejícího zpěvu. Bláhová zapomněla, že první povinností věrné manželky jest, aby s manželem znášela nejen to příjemné, alébrž i nepříjemné, i neštěstí.

Král se po těchto krutých ranách téměř zjinačil. Bol, jenž srdce jeho zžíral, bylo arci lze čisti na jeho celé postavě. Líce jeho, jindy červené, počaly blednouti;

vlasý počaly mu již šedivěti. Hlava, jindy tak hrdě se povznášející, byla skloněná. Oči přechátným bděním červenaly. Chůze, jindy tak pevná, stávala se nejistou. Na první pohled mohl's poznati, že Otakar nevýslovně mnoho trpí uvnitř duše své. A přece nedal král nikdy a nikde bolu svému proniknouti. Hleděl vnitřní bol zevnějším úsměvem a zdánlivým poklidem zakrýti. Nikde neuslyšel's z úst jeho slova stesku, slova nářku. Mužně, právě královsky snášel neštěstí tak kruté. A tážeš se, v čem nalezal útěchy král tak nešťastný Přemysl Otakar druhý? Snad v líčené řeči přátel a rádců, kteří úlisnosti a lícoměrnosti ani sebe sladšími slovy zakrýti nemohli? Anebo snad v rozkoši, jíž se vrhnul v náruč? Ba nikoliv!

Modlitba ho sílila, těšila. dodávala mu zmužilosti, by vše rekovně trpěl. A král také pilně užíval tohoto prostředku. A co ho užíval, pohlížel zcela jiným okem na tento svět. Viděl a poznával, jak všecko na světě jest jen klam a šalba, jest jen pozlátko, které jen nevědomé děcko na čas baviti může.

Otakar zpomínal i často svých prvnějších chyb a poklesků, jakých se dopustil zvláště proti rodičům. Častěji volal po-

korným hlasem: „Bože buď milostiv mně hříšnému!“ A hle, anděl jeho strážný s radostí pohlížel na svého svěřence. Sledoval každý krok, každé jeho hnutí, aby každé slzy zachytil do číše a přinesl ji tam před trůn Otce nebeského, by mu provinění milostivě odpustil.

Nedivme se tudíž, že král, vida ve všem trestající ruku Páně, tak velmi povoloval nepříteli císaři Rudolfovi.

Rudolf si počínal naproti Otakaru velmi nelidsky. Kéž by si byl zpomněl na slova Solonova, mudrce řeckého, že štěstí se podobá kolu, které brzy nahoře, brzy zase dole jest. Měl následovati šlechetného pohana Alexandra velkého, který, zvítěziv nad Dariem, lidsky a velmi útrpně se choval i k Dariu i k celé jeho rodině, když byl uslyšel slov Solonových.

Ne tak jednal Rudolf. Zpupně, hanebně si počínal s nešťastným králem českým. A právě tím jednáním ukázal, že byl srdce nelidského, ukrutného. Na základě neštěstí Otakarova budoval si své vlastní štěstí a blaho své rodiny. Jako nenasytný Chám chtěl pohltiti všech zemí Otakarových.

Otakar učinil zajisté přespríliš, vydáv Rudolfovi tolik zemí a přijav Čechy a
VIII.

Moravu od něho v léno. Avšak Rudolf se ani touto obětí nespokojil.

Země česká po dlouhých a dlouhých bojích konečně dostala práv, císařem Fridrichem druhým potvrzených, nimiž byla vymaněna z podružství německého. Země české staly se tím úplně samostatnými.

I co neučinil podlý Rudolf? Najednou oznámil, že privileje ty jsou neplatné a že jich nikdy nemůže potvrditi. Tím by byly arci Čechy ztratily opětně samostatnosti, pro niž tak mnoho krve dříve vycedily. Země česká, co část říše německé, byla by musela pomahati císaři proti každému jeho nepříteli, byť by to bylo třeba i na škodu vlasti české.

Otakar dlouho tomu odpíral, konečně ale přece svolil. Může si každý pomyslit, jak tu Otakaru bylo okolo srdce, když smlouvu tak hanebnou podpisoval! Jak mu muselo krváceti! Dříve sám předpisoval mocným králům a nyní se stal závislým, ba můžeme říci téměř otrokem hrdého Rudolfa.

Ale ani na tom nebylo Rudolfovi dosti. Otakar musel všem zrádcům, co ho v poslední válce opustili, ano i Záviši z Falkenšteina odpustiti, musel jim dáti milost.

Mnozí z přívrženců Rudolfových žádali císaře, aby nebyli pod správou Otakarovou, nýbrž aby císař sám jich rozepře rozsuzoval. Kdyby tomu byl Otakar svolil, byl by se stal vskutku jen pouhým úředníkem, místodržitelem Rudolfovým. Tuť by se byl mohl Rudolf do vnitřních záležitostí země české a moravské míchat, byl by krátce pánem těchto zemí. Hanebnějších věcí nemohl již Rudolf požadovati. A vši právdě podobno, že chtěl Otakara jen k tomu dohnati, aby se uchopil meče a aby ho dokona zničiti mohl. Úmysl jeho se mu podařil. Otakar, až posud ku všemu velkodušně povolný, nemohl se těmto výminkám podvoliti. Chystal se k odboji na život a na smrt.

Otakara netěšil již více tento život. Toužil po klidu hrobním a to tím více, čím více musel snášeti úštěpků od vlastní manželky, hrdé Kunhuty, a čím jasněji pozoroval, že Kunhuta s celou duší nakloněna jest úhlavnímu jeho nepříteli — Záviši z Falkenšteinu.

II. Vyplněná kletba.

Otakar, stísněn jsa ze všech stran, pocítoval tím krutěji rozmarnost Kunhutinu.

Kunhuta omámená ba zaslepená jsouc liščí přirozeností švarného Záviše, zanášela

se ním v myšlénkách ve dne v noci. Tím více pak zahořela k němu, když uslyšela i mnoho o jeho rekovnosti, jakéž ukazoval při turnajích. Záviš brzy spozoroval náchylnosti Kunhutiny. Této přichylnosti hleděl si Záviš dvorností a uslužností nejen zachovati, nýbrž i sám ji rozplameňoval. Podařilo se mu to v míře úplné. Záviš, jsa hlavou odbojných Vítkovců a nadán duchem básnickým, zalétal v duchu i dále ve výši, ba toužil i po královské koruně.

Král Otakar, znamenav, kterak láska Kunhutina k němu očividně chladne, zanevřel na ni, zanevřel i na Záviše a vypověděl jej ze země. Vyhnanství Záviš těžce nesl. Strašnou pomstu chtěl vykonati na korunovaném králi. Všickni nespokojenci rotili se kolem něho, doufajíce, že ním se i sami povznesou.

Otakar, nemoha již déle snášeti kruté, nelidské nakládání Rudolfovo, pomýšlel na válku. Ale kde měl nebohý král spojence nalézti? Kamkoliv zatloukl na dvěře, všude mu dali zápornou odpověď.

Mezi jiným vyslal Otakar posly ku dvorům knížat polských a slezských. Živými barvami vyličovali poslové nebezpečí, jakéž hrozí nejen Čechům, nýbrž všem Slovanům. „Pomněte!“ pravili, „na rok 1241. Tataři

chtěli nás tu uvést v hnusné otroctví. Dobře víte, že jen Jaroslavu ze Šternberka máme co děkovati, že nyní volně dýcháme. A myslíte, že nyní vede se nám lépe než tehdáž? Nikoliv! Pamatujte si, že podlehnou-li Čechy, které jsou jako hradba, bašta nenasytných Němců, jenž panství svého vždy dál a dále na východ rozšířiti chtějí, podlehnete i vy. Nejedná se tu jen o nás, jedná se i o vás, jedná se o svobodu Slovanů všech. Anebo není vám známo, jak bídne utonuli bratři naši polabští v moři německého nadvládí? Není tam více slyšeti rodného jazyka našeho, Řeč slovanská zmizela, umořena byvši živlem německým!“

Než bohužel mluvili nadarmo. Knížata přislíbili sice pomoci, neposlali ale nižádné.

O přenešťastný duch nesvornosti, jenž po tak již dlouhý čas lomcuje světem slovanským! Kde by byli již Slované, kdyby spojenými silami pracovali jednosvorně proti úhlavnímu nepříteli svému!

Otakar, vida se zcela opuštěným, nepozbyl mysle. Viděl v tom kletbu otcovskou a snášel ji trpělivě. Jako kdys král David skroušeně želel poklesku svého : tak i Otakar. Mnohdy po celou noc dlel v hradní kapli a vysílal horoucné prosby k trůnu Otce nebeského.

Vida se osamotnělým, sbíral vlastní voje. Avšak jaké překážky, jaké odpory stavěly se mu v cestu! Nespokojenci přemnozí nechtěli mu dáti mužstvo. Musel jich chlácholiti, musel jim mnoho přislíbiti, než se odhodlali, že mu přispějou. Otakarovi krvácelo tu srdce. Miloval nyní vlast svou vroucně. Pro vlast nyní žil, pro vlast chtěl nyní i poslední krůpěj krve prolíti. A hle, aby této vlasti proti zpupným Němcům zachoval, musel se doprošovati vlastních synů této vlasti.

Konečně sebral přes třicet tisíc mužů. Jaká to hrstka u porovnání vojska Rudolfova, kteréž čítalo několikráte tolik!

Druhého dne měl Otakar odtáhnouti proti nepříteli, měl opustiti Prahy, aby nikdy více s ní se neshledal. Zasmušen procházel čety vojska a povzbuzoval vojínů právě otcovským hlasem. Úzko, nevolno mu bylo okolo srdce. Pociťoval jakousi smutnou předtuchu, aniž by si ji mohl vysvětliti. Musel se velmi přemáhati, aby vojínům vnitřní žal nedal na jevo.

Prošed všecky řady, vracel se domů, aby snad naposledy prožil večer v kruhu domácím. I Kunhuta, spatřivši krále naplněného jakýmsi žalem, zachvěla se v útrokách svých. Svědomí mocně ji bodalo.

Cítilať, že i sama svou hrdostí a nelaskavostí bol králův zvyšovala. Litovala toho. Vroucně se přitulila ku králi, celovala ho a — plakala. Touto něžností byl král nesmírně dojat. I otevřel ještě naposledy srdce své před chotí a pravil: „Milá Kunhuto! Nejistý jest výsledek války, které podnikám. Kdož ví, zdaž se ještě na tomto světě spolu shledáme? Jakási vnitřní předtucha mi praví, děsí mne, že více se ne navrátím. Bojuji proti této myšlénce a přece se jí nemohu zmoci. Štane-li se tak, čehož si ovšem nepřeji, ó pak pečuj mateřsky o našeho Václava. Z tvých rukou jej jednou požádám tam na věčnosti. Nezapomínej i na blaho poddaných mých! Před Bohem mohu dosvědčiti, že mi na srdci leželi, že jsem všemožně hleděl, abych slávu a blahobyť jejich povznesl. Možno, že jsem snad v mnohém pochybil, avšak nikdy jsem neměl zlého úmyslu. Ty pak, milá choti, až mne více nebude, zachovej mě v paměti a pomodli se za mou duši, která sklíčena jest bolem, ježž nikdo již zde na světě vyléčiti nemůže.“

Po těchto slovech vzal si Otakar malého Václava na klín, hladil jeho hlavíčku a pravil: „Milý Václave! buď vždy poslušen matinky své. Pamatuj i vždy tam

na toho Otce nebeského a zpomínej i — na mne!“ Dále nemohl již, překonán city, mluvit.

Kvapně odešel z komnaty. A kam spěchal král? Spěchal do rodinné hrobky. Ač již temná byla noc, vešel tam beze světla. Zbožně poklekl k rakvi otce a matky. Pomodliv se za spásu jich duší, odprošoval jich pro přestupek, jakého se na nich dočinil.

Pozdě bylo již, když král ulehl na lůžko. Klidný měl sen. Zdálo se mu, jako by co pachole se nalézal u otce a matky. Zdálo se mu, kterak ho celují a vinou k prsoum.

Ještě se neukázalo slunce, když král byl zase přistrojen. Ještě jednou dal Kunhutě, dal Václavu: „S Bohem!“

Vojsko bylo již připraveno. Očekávali krále. Všickni důstojníci s králem v čele vstoupili do chrámu. Král přijal z ruky biskupovy tělo Páně, vykonav před tím sv. zpověď. Nepomyslel si, že to bude posila poslední, posila k smrti.

Když král veřejně přede všemi uctivě přijímal, dojmuti byli všickni zbožností královou. Ne jedna slza zaskvěla se v očích mnohého tajného odpůrce králova. Ano i Záviš, jenž přestrojen stál mezi obecn-

stvem, dal se na pokání. Věděl dobře o zradě, jakáž se kuje proti králi. Věděl, že král má býti zrádně v bitvě opuštěn. I umínil si svatosvatě, že veškerou zrádu králi vyjeví. Avšak bylo již pozdě! Král nevěřil již nikomu.

Jen jeden z vůdců stál zde zarputile, naplněn jsa zrádnou myšlénkou, ďábelskou mstou, kterouž mstu i provedl.

Po mši sv. dával biskup ještě celému vojsku požehnání.

Vojska táhla nyní volným krokem ku předu. Konečně se rozložila na nivách úrodné řeky Moravy. Právě na tom místě, kde druhdy oslaveno bylo jmeno české, mělo býti strašně zhanobeno. Tam, kde trůn Otakarův dosáhl největšího lesku, tam se měl i zřítiti.

Bylo před bitvou. Smutně vysýlalo slunce papršků svých, předvídajíc smutnou dohru druhého dne.

Král seděl v stanu svém. Podivné myšlénky kolovaly rozjařenou myslí jeho. Nemohl se trudnému pocitu ubrániti. Tu mu donášena byla psaní beze jména, v nichž varován byl před zradou, která se v jeho vlastním vojsku kuje. Arci zrádu tu podporoval sám Rudolf.

Hanebný Rudolf! Nebylo mu na tom dosti, že ponížil krále českého tak hluboko, uchopil se ještě prostředků tak podlých!

Král nevěděl, co má činiti, má-li uvěřiti, čili nic. Konečně vstoupil sluha s oznámením, že jakýsi cizinec jmenem Záviš prosí krále za odpuštění a že by si přál s králem mluvit, aby mu mnohých tajemství odkryl.

Král na neštěstí o Záviši nechtěl ani slyšeti. Zpomněl si bezděky na Kunhutu a na přízeň, které mu tento u ní urval. Kéž by ho byl dal k sobě předpustiti!

Otakar, maje tolik výstrah, dal si ještě navečer všecky vůdce a pány české k sobě předvolati. Když se dostavili, počal král, obnaživ prsa svá, velebným hlasem mluvit: „Bratří! ze všech stran se mi dostává výstražných listů, že mezi vámi za mými zády zrada se kuje. Víte dobře, oč se tu jedná. Nejedná se tu o mne, ale o naši vlast, jedná se i o vás. Podlehneme-li zítra, očekává vlast naši spousta hrozná. A proto, pakli kdo z vás má něco proti mně, vyrovnej se semnou. Nač by se měla zítra nazmar prolévati krev česká? Nuže! přistupte již blíže a skoupejte meč svůj v srdci mém, v srdci, kteréž tak vroucně miluje vlast českou?“

Jako zkamenělí stáli zde všickni. Nikdo se neodvážil meče svého pozdvihnouti proti králi hrdinskému. Všichni přísahali mu věrnost, přísahal křivě i zrádce Jidáš — Milota z Dědic.

Král rozechvěn, nemohl již té noci oka zamhouřiti. Opět zahlídl tam vzadu příšeru, která šklebila naň zuby a poznal v ní — otce, jak hrůzně volá: „A jako nyní zrádně proti mně jsi povstal, tak ať zradou svých vlastních skončíš bídně potupen život svůj!“

Krůpěje potu vyvstávaly na čele Otakarovu. Zničeným viděl se již napřed. I poklekl a zvolal: „Bože, staň se vůle tvá!“

Krvavě vycházelo slunce, rmoutíc se již napřed nad krví, nad neštěstím hrdiných Čechů. Bylo to léta Páně 1278 na den sv. Rufa dne 26. srpna, když král vytáhl s vojskem svým proti přčetným nepřátelům. Osloviv ještě vojsko, dal jim za heslo: „Praha!“

Čechové, nadchnuti rekovným králem, ač byli u veliké menšině, bojovali chrabře jako lvové. Již počali vítěziti. Tu se měl dostaviti Milota z Dědic, jsa v záloze, aby dobytého vítězství dokonat. Avšak zrádně odvrhl zbraně a dal se na útěk, volaje hlasem silným, že bitva jest ztracena.

A nyní nastal strašný zmatek, strašné prolívání krve české.

Otakar pak, vida, že kletba otcova doslovně se vyplňuje, nestál více o život. Bojoval hrdinsky jako lev, až konečně proklán sedmnácti ranami, skončil se slovy: „Bože! buď milostiv mně hříšnému. V ruce Tvé poroučím ducha svého!“

